

33-D-157

III. vydání

Sirotčí rady v obcích.

Napsal

*lw. 2188/III
5185*

JUDr. Alois Cerman,
okresní soudce v Kamenici nad Lipou.

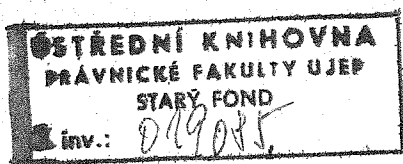
Druhé rozmnožené a opravené vydání.

Cena 1 koruna.

Nákladem
knihkupce RUDOLFA FAITLÍKA v Soběslavi.

Veškerá práva vyhrazena.

Tiskem P. Franka v Táboře.

Předmluva k prvému vydání.

Začínaje se zakládáním sirotčích rad v obcích svého úředního okresu, byl jsem takofka nucen obrátit se literaturou tohoto oboru, i shledal jsem, že v otázce této nebylo ještě proneseno slovo poslední, neboť nenašel jsem pomůcky, jež by co možná podrobně a výstižně, přihlédajíc k platnému právu a praxi životní, udávala obor působnosti těchto rad tak, aby člen její měl přibližnou představu o tom, jakých práv a povinností organisace tato vlastně má.

Obě německé brožury o látce této pojednávající, totiž F r a n t. J a n i s c h e: »Jugendfürsorge und Kinderschutz durch Gemeindegewerkschaften und Schutzvereine« 1905 (podrobnější to v zpracování téhož: »Der Gemeindegewerkschaftsrat zur Pflege wirksamen Kinderschutzes« 1902) a pak D o u g l a s e. A i c h e l b e r g - a: »Der Gemeindegewerkschaftsrat« 1906 (sepsáno k podnětu, zemského soudu ve Štýrském Hradci), obsahují jednacím řádům obecních rad, kteréž na způsob stanov spolkových jen pojmově a všeobecně naznačují obor působnosti jejich, k čemuž otiskuje Janisch také návod pro poručníky, vydaný vrchním zemským soudem v Praze, pak řadu ministerských nařízení a výnosů, určených pro soudy při výkonu vrchnoporučenské péče, pokud se týče při poskytování milostí mladistvým odsouzcům a výkonu trestu na nich.

Tím ovšem není pomoci tomu, kdo chce zdárně působiti jako člen sirotčí rady v obcích (převahou venkovských), neboť ten potřebuje příručky, ukazující mu, byť jen demonstrativně, řadu konkrétních případů, kdy v praxi může účinně zasáhnouti ve prospěch sirotků.

Sestavuje tímto způsobem náčrtek působnosti a jednací řád pro sirotčí rady původně pouze pro obce svého úředního okr., byl jsem ze strany přátelské vyzván, bych upravil pomůcku tuto pro tisk, čemuž jsem konečně vyhověl a předeslal jednacímu řádu několik státi všeobecnějších, máje zřetel zejména na poměry v království Českém, a přihlédaje podrobněji k soukromoprávní povaze celé látky, při čemž v nejednom směru rozcháším se s názory Janischovými.

Zavádění různých tiskopisů pro sirotčí rady (jako činí Aichelberg na str. 29.—33., pak na str. 39.—40., Janisch na str. 21. a 37—39 »obecní sirotčí kniha«!) nedoporučuji, po případě nechat si jako samosprávný útvar samy něco praktického zavedou; jsem také přesvědčen, že soud vrchnoporučenský může se omeziti na form. č. 68. a 69. po případě č. 60. nesp. řízení (Némethy), kteréž v potřebném množství každoročně utvořeným ve svém okresu sirotčím radám zaslati má. Jediným praktickým tiskopisem, kterýž nově zavésti by náleželo, budiž ve vídeňských sirotčích spolicích obvyklé legitimace pro členy sirotčích rad.*)

Zel, že nemají soudy novějšího a podrobnějšího seznamu dobročinných korporací a nadací pro mládež, než-li vydal vrchní zemský soud pro království České v roce 1901 (nemohu tomu ani uvěřiti, že na př. v krajském obvodě Píseckém není žádné, ve Chrudimském pouze 1, kdežto v Libereckém vykázáno jich 70, patrně krajská předsidia nesčítala korporace a nadace dle stejného hlediska) — přece však sirotčím radám v případě potřeby seznam ten u poručenského soudu k nahlédnutí vyložený dobře poslouží.

Konečně zmiňuji se o tom, že neodůvodněnou obavu před zavedením sirotčích rad obecních projevují některé soudy, domnívajíce se, že by přibyla jim opětně nová zbytečná práce ku dosavadnímu přetížení. Věc není tak zlá a zavedení samo ne tak obtížno.

Stačí z pravidla litografovaný přepis na starosty s vyzváním, by svolali obecní výbor a ten zvolil na 3 roky sirotčí radu i může v připse tom naznačeno býti stručně složení sirotčí rady (viz Janisch str. 27.—29.), ku konci této knihy (str. 64.) otištěn vhodný vzorec.

*) Dle ministeriálního výnosu z 9. ledna 1908 č. 94/8 jest zemská komise pro ochranu mládeže v Praze ochotna opatrovat sirotkům legitimace bezplatně (?) dodati.

Když pak sirotčí rady zavedeny byly, jsou spíše podporou, než-li přítěží soudu informující jej začasťe nestranně v případech, v nichž by spokojiti se musil se sdělením poručníka neb obecního starosty.

Také obce nepohlížejte nedůvěřivě na nově utvořivší se organizace sirotčích rad v obavě, by pronikavější dozor nad chudinskými poměry mládeže neměl v zápětí uvalení nových břemen na obce, naopak zavedením těchto rad starostů obcím spíše ubude (jak případně Aichelberg na str. 11. dokazuje).

V Kamenici n. Lipou v lednu 1907.

Předmluva k druhému vydání.

Prvé vydání této práce bylo již o vánocích 1907 rozebráno a byly hlavními jeho odběrateli jednotlivé poručenské soudy v Čechách, z nichž některé zakoupily pro veškeré obce svého okresu po výtisku.

K rozšíření prvního vydání přispělo především úřední upozornění ve věstníku ministeria spravedlnosti v r. 1907 str. 72. a 104. (jak ve příčině českého vydání tak i německého jeho překladu), pak c. k. zemská školní rada a c. k. místodržitelství v Praze, z nichž onano upozornila na spis v českém i německém věstníku školském, toto pak vyzvalo jednotlivé zeměpanské politické úřady první stolice, by v úředních listech o spisu tomto se zmínily, což také většinou se stalo.

Při novém vydání bylo práci rozšířiti hlavně materiálem statistickým, jenž ve zprávě zemského výboru o zemském fondu sirotčím království Českého č. 1007 sněm., tisk CDXL. uložen jest — blahovůli přisedícího zemského výboru Karla Adámka autorovi zaslána — pročež stejně jako v německém překladu práce této, byla přičiněna zvláštní hlava o lidumilném působení zemského výboru král. Českého (pod titulem: »Zemský výbor v čele dobročinných organizací pro mládež«) a sestaven seznam dobročinných korporací pro mládež v Čechách dle jednotlivých okresů, jimž by opraven a doplněn byl v předmluvě k prvnímu vydání zmíněný zastaralý seznam vrchního zemského soudu v Praze z r. 1901.

V prvé hlavě učiněna zmínka též o úpravě sirotčí péče ve právu staročeském dle studie Dra J. K a p r a s a: »Poručenství nad sirotky v právu českém se zřetелеm k právům římskému, německému a v Rakousích platnému.«

Jak v kontextu bude podrobněji nastíněno dosáhl počet okresů obvodu vrchního zemského soudu v Praze, v nichž sirotčí rady založeny byly, počtu 91, pokud seznati možno z periodických ohlášek ve věstníku ministeria spravedlnosti od r. 1900—1908 (březen).

V Kamenici nad Lipou, v březnu 1908.

I. díl.

Nástin vývoje platného práva poručenského.

Již ve starším právu římském shledáváme se s poručenstvím jakožto zařízením rodinným, pročež otec, po případě nejbližší člen rodiny činí opatření, kdo býti má zástupcem osiřelých dětí. Poručenství, jsouc tehdy věcí rodinnou a soukromou, mohlo býti postoupeno osobě jiné a odnášelo se po výtece jen ku správě majetku.

Další vývoj byl, že rodinná rada měla právo dozoru nad působením poručníka (Justinián), a konečně stát sám, jest-li že nebylo poručníka testamentem ustanoveného neb rodinného, ustanovuje poručníka.

Posléze stává se poručnictví veřejnou povinností, t. zv. magistráty spolupůsobí při imenování i dozoru nad poručníky a kurátory a též osoba cizí za určitých podmínek úřad poručníka převzítí musí (lex Attilia, Julia et Titia atd.).

Obsahem poručnictví nedospělých (tutela impuberum) bylo jen schvalování jednání nedospělých, nikoli však péče o jich osobu — správa jich majetku příslušela kurátorům.

V právu německém u starých Germánů nalézala se žena i dítě pod ochranou (munt) otce rodiny; po jeho smrti převzal nejbližší mužský člen (germagen) ochranu osiřelé rodiny, při čemž celé příbuzenstvo na něho dozor mělo.

Ve století 13. setkáváme se již s poručníky volnými, až se konečně utvořil právní názor, že jest král nejvyšším ochráncem vdov a sirotků (podobně ve právech slovanských) a nastupoval tu soudem v zastou-

pení krále jmenovaný poručník, nebylo-li poručníka rodinného nebo zvoleného.

Myšlenka tato nalezla v dalším vývoji nejsilnějšího výrazu v pruském Landrechtu, v němž uznává se pouze poručník soudem zřízený, při jehož ustanovení soud má ovšem dbáti na nejbližší příbuzné a případný návrh zůstavitele.

Dnešní právo německé přidalo po vzoru francouzském poručníkovi při správě majetku dítěte tak zv. protiporučníka, a vybuodovalo t. zv. vrchnoporučenskou moc soudu zvláště při správě majetku (o tom dále).

Německé říšské policejní řády z r. 1548 a 1577 stavěly poručnictví pod ochranu vrchností, kteréž zavedly přísežné zaslibování poručníka, nad jehož činností také bděly.

V našem starém právu českém a sice jak městském tak i zemském jest král vrchním ochráncem sirotků a pouze on může jim dávatí léta, t. j. prohlásiti je před dosaženou zletilostí za plnoleté. Král také jmenuje poručníka nebo dává sirotku tak zv. hromadníka, t. j. poručníka do spolku, který jeho majetkové záležitosti spravuje společně s ním, za to však stává se dědicem sirotka.

Na Moravě shledáváme ve středověkém právu poručenském ten zajímavý úkaz, že v případě tom, jestli že sirotek příbuzných neměl, povolán byl za jeho poručníka zemský hejtman, předpokládajíc, že ani žádný ze sousedů poručenství nepřijal. Takovýto soused, když se uručil t. j. dal majetkovou záruku, že poručenství správně povede, stal se rovněž po smrti sirotka jeho dědicem.

V dalším vývoji poručenského práva v Čechách mohl kromě krále i místodržící a zemský soud poručníky jmenovati. Jak král tak i zemský soud chránil sirotky proti libovůli poručníků.

Posléze stává se král vrchním poručníkem všech sirotků, dohlížeje, by poručníci úřad svůj řádně konali, však znenáhla přechází těžiště moci vrchnoporučenské na soud zemský a na zemské úředníky.

U zemského soudu projednávaly se záležitosti sirotčí vždy v sobotu i byl tento den t. zv. dnem sirotčím.

V městech, kdež panovalo právo zvláštní dle vzoru německého, byla městská rada a rychtářii úřadem

vrchnoporučenským, a oni rozhodovali veškeré sirotčí spory majetkové a osobní. Pro lepší a jistější přehled měla městská rada sestavený zvláštní seznam sirotků, její péči svěřených.

Platné právo rakouské zná poručníky tyto: Přednost má ten, koho otec povolal (§ 196. obč. z.); není-li takového nebo povolána-li osoba nezpůsobilá, má býti poručníkem děd po meči, po něm matka, pak bába po meči, jinak nejbližší příbuzný mužského rodu a není-li ani takového, jmenuje soud poručníka dle volné úvahy (§ 197.—199. obč. z.).

Vrchní dozor vykonává stát prostřednictvím soudu jakožto úřadu vrchnoporučenského.

Při tomto vrchnoporučenském dozorčím právu soudu lišíme mezi:

- a) správou majetku nezletilcova;
- b) péčí o jeho osobu.

ad a). Ve příčině majetku osob nezletilých (do dokonaného 24. roku jich věku) má jak otec tak i poručník podstatně postavení stejné. Čistý výnos má otec vynaložiti na vychování dítěte, ročně má soudu účet klásti a co přebude, pod úrok uložití. Při nepatrných přebytcích může soud otci kladení účtů prominouti (§ 150. obč. z.).

Také poručník má povinnost spravovati majetek poručencův s pílí a pozorností poctivého hospodáře (§ 228. obč. z.), ručí svým majetkem za škodu svou vinou na majetku dítěte způsobenou a musí konečně při správě majetku tohoto řídití se podrobnými předpisy v §u 229.—243. obč. z. a v §u 187.—217. pat. z r. 1854 uvedenými.

Otec i poručník potřebují ve všech důležitějších záležitostech, které nespadají pod pojem běžného provozování hospodářství a jsou závažnějšími, dle §u 233. obč. z. svolení soudního.

ad b). Při péči o osobu poručencovu vysvítá již ostřeji rozdíl mezi otcem a poručníkem.

V první řadě jedná se o řádnou výchovu a náležitě zaopatření nedospělé.

Kdežto otec v tomto směru zcela samostatně si počínati může, má poručník ve všech případech důležitějších žádati za svolení soudu (§ 216. obč. z.), zejména při sňatku poručence (§ 49. obč. z.) a při určení povolání (§§ 148. a 216. obč. zák.).

Otec povinen jest především pečovati o výživu dětí (§ 141. obč. z.), je-li nemajetným nebo zemře-li a dítě vlastního majetku nemá, spadá povinnost ta na matku (§ 143. obč. z.).

Není-li tu ani matky neb ona sama majetku nemá, obstarati mají výživu nejprve předkové otce (děd, bába, praděd atd.), po nich předkové matky — ovšem jak rodiče tak i prarodiče jen tehdy, jest-li že nestačí k výživě dítěte příjmy z jeho vlastního majetku a samo se životi nedovede (§ 141.—150. obč. z.).

Poručník naproti tomu má se obrátiti na soud poručenský, by náklad na výživu a výchovu podle jmění a stavu poručence ustanovil (§ 219. obč. z.).

Náklad tento hradí se nejprve z běžných příjmův jmění poručencova, však nestačí-li příjmy nebo jedná-li se o trvalé zaopatření dítěte, může se s povolením soudu i na kapitál sáhnouti (§ 214., 220. obč. z.).

Není-li tu jmění (u nemanželských dětí kapitálu, zaplaceného nemanželským otcem na místě výživy děcka, aniž matka dítě uživit může), má nejbližší příbuzenstvo, po případě obec domovská za podporu žádána býti (§ 221. obč. z.).

Vedle toho jest přípustno tehdy, když rodiče dítěte manželského nebo nemanželského, či jeden z nich přišli o život v závodě k pojištění povinném, domáhati se renty pozůstalým dětem dle zákona z 28. prosince 1887 č. 1. ř. z. příslušící dříve, než-li žádání budou příbuzní, pokud se týče domovská obec za podporu.

Z čeho vznikly sirotčí rady v obcích.

Soudu jakožto vrchnoporučenskému úřadu není možno, aby vedle správy majetku dbal bedlivě a pronikavě o osobní poměry všech svěřenců ve svém okrese a aby u nesčíslných sirotkův místo otcovo nahradil. Ač tedy správu majetku jich vede sám a také jest zodpovědným za škodu sirotkům vzešlou nedbalostí při vedení tohoto úřadu (§ 265. obč. zák.), svěruje soud péči o osobu sirotků osobám mimo něho stojícím (občanským) tím způsobem, že každému sirotkovi zpravidla ustanovuje zvláštního poručníka z osob, jež otec v poslední vůli nebo zákon povolává, po případě soud s po-

mocí osob jiných vybírá. Jedna osoba může ovšem býti poručníkem více sirotkům (§ 195. obč. zák.) a naopak jeden poručenec může více poručníků míti (§ 210. obč. zák.).

V mezích soudního dozoru jest poručník takořka všemohoucím, neboť dozor ten není pronikavý a prohloubený, isa vykonáván u soudu z pravidla jedním soudcem (referentem) nad několika sty sirotků v okrese (viz článek rady Chmelíčka: »K otázce dozoru na vychování nezletilců«. Právník 1903 str. 662.).

Tato všemohoucnost poručníka jest notně zúžena v platném právu francouzském, kdež obrození došly starodávné rodinné rady práva římského a německého. Francouzská rodinná rada skládá se ze 6 členů nejbližších příbuzných nebo přátel rodiny, polovice po meči, polovice po přeslici. Tato rada, řízena jsouc smířcím soudcem (juge de paix), zřizuje poručníkovy vždy t. zv. protiporučníka, jenž onoho kontroluje. Rozhoduje se většinou hlasů a podává rodinná rada toliko ve zvláště důležitých případech své dobré zdání soudu, jenž rozhoduje. Soustava ta osvědčila se výborně ve Francii a v porýnském Německu. (Prof. Dr. Ott ve svém nejnovějším díle: »Das Rechtsfürsorgeverfahren« 1906 str. 105. není jí valně nadšen.)

V Německu u má poručník po vzoru francouzském rovněž protiporučníka (Gegenformund) — § 1851. nového obč. zák. něm. — a dále zavedeny tu s platností nového občanského zákona od 1. ledna 1900 jako nový útvar právní t. zv. obecní sirotčí rady, jichž organizace přenechána však zákonodárství zemskému.

Zajímavý zjev shledáváme v Uhrách, kdež záležitosti poručenské a opatrovnické obstarávány jsou orgány samosprávnými, t. zv. municipiemi, majícími v čele králem imenovaného župana a vykonávajícími veškerou svou samosprávnou působnost úředníky volenými. Záležitosti poručenské obstarávají tam vedle municipií též města se zvláštním statutem a několik málo obcí. V těchto samosprávných tělesech jsou pro řečené záležitosti zřízeny zvláštní odbory (Árvaszék — sirotčí rada — Waisenstuhl).

Důležitější věci, zvláště sporné, ponechány jsou však okresním soudům, pokud se týče sborovým soudům I. stolice — jako prohlášení za zletilého, prodloužení poručenství, zbavení moci otcovské atd. (MUDr.

J. Dvořák ve svém pozoruhodném spisku »Časová úprava poručení a opatrovnictví« 1904 str. 36.—37. zraňuje z nápodobení této uherské instituce.) O uherském právu pojednal Dr. Jos. Oskar Worel také při prvním rakouském sjezdu na ochranu dítek ve Vídni (1907) dle str. 88.—89. protokolu sjezdového.

U nás shledáváme první průlom ve svrchovanost poručenského úřadu a poručníka ve Vídni, kdež výnosem ministeria spravedlnosti ze dne 5. února 1855 č. 29.395 potvrzeno bylo usnešení tamní městské rady ze dne 3. listopadu 1854, zříditi sirotčí komitét (výbor) v každém okresu o 6 členech s předsedou v čele.

Tyto komitéty měly podporovati okresní soudy při zřizování poručníků návrhem způsobilých osob, vypořádávati poručníkům navrženým při výchově poručenců, dozírati na ně a po případě dovolávati se zakročení soudu — však bohužel již dávno zanikly.

Oznámiti soudu, že třeba jest zříditi nezletilci poručníka, jsou povinni již dle občanského zákona nejen nejbližší příbuzní, nýbrž i obecní starosta, ano i duchovní správce (§ 189. obč. z.). Jelikož zákon tu ustanovuje, že k oznámení tomu oprávněny, pokud se týče povinny jsou též osoby nalézající se »v blízkém poměru« k nezletilému, ukládá se v praxi povinnost tato též učitelům, vychovatelům, zaměstnavatelům, mistrům a pod.

Další zasahování osob v řízení nesúčastněných shledáváme v § 185. čís. pat. z r. 1854 (o řízení nesporném), podle něhož soud dříve, než-li rozhodne v případě závažnějším nebo sporném o návrzích poručníka, vyslechnouti má nejbližší příbuzné poručencovy a po případě její sama. dovede-li věc posouditi.

Příbuzným poručence, mají-li k tomu způsobilost a v místě soudu bydlí, může býti přenecháno prozkoumání poručenských účtů (§ 209. čís. pat.), rovněž příbuzenstvo může slyšeno býti při prodloužení poručení přes 24. rok, nebo naopak, má-li poručenec před dosaženou zletilostí fysickou prohlášen býti za plnoletého (§ 251. a 252. obč. zák.).

Konečně dle §§ 178. a 217. obč. z. mohou si u soudu poručenského stěžovati osoby laické (příbuzní i osoby cizí), jakož i nezletilec sám na to, že otec neb poručník svojí mocí jakýmkoli způsobem zneužívá nebo svých

povinností ve příčině náležité péče a ochrany opatrovance zanedbává.

To by byly celkem případy, kdy do záležitostí poručenských zasahovati může dle platného práva subjekt jiný, než-li poručník a soud (obec, duchovní správce, zaměstnavatel, příbuzní a vůbec osoba cizí), i nelze upříti, že tato ingerence živlu laického jest celkem nepatrná, nemohouc nikterak se měřiti s působením laiků v jiných odvětvích soudnictví, jako v řádu trestním (porota) a v některých sporech civilních (soudce — laik při soudech a senátech obchodních, dělník a zaměstnavatel co členové senátu soudů živnostenských, rozhodčí vůbec a zvláště při soudech bursovních atd.).

Jest přirozeno, že za příkladem posléz uvedených útvarů, v nových a moderních zákonech procesních se vyskytujících, napodobujíc dále vzory zákonodárství cizích, zejména německého a v úmyslu, by čeleno bylo odstrašujícím úkazům života velkoměstského, kdež za zády soudův a úřadův policejních udáti se mohly případy nelidského týrání dítek — vzbuzena byla v širších kruzích obyvatelstva snaha, podporovati humanní úkoly poručenských soudů spolupůsobením osob mimo ně stojících.

Tak vznikla různá lidumilná sdružení na základě spolkového zákona a tak v život uvedeny byly v obcích sirotčí rady v mezích zřízení obecního. Zemský sněm haličský již usnesením ze dne 17. května 1892 odporučoval zřizování poručenských rad v obcích.

Nastává otázka, čemu máme dáti přednost? Dnes po zkušenostech ve věci této nabytých došlo se k náhledu, že tato spolková sdružení (sirotčí spolky) nehodí se pro venkov a mají zřizovány býti pouze ve Vídni a velkých městech, kdež jest jednak hojnější výběr funkcionářů spolkových a placení pravidelných spolkových příspěvků s odporem se neseťkává. O významu spolků těch vyslovilo se v literatuře mnoho hlasů nepříznivě (Chmelíček str. 668., Dvořák str. 32., kdež citována podrobněji též ostatní literatura), i dává se přednost před nimi t. zv. obecním radám sirotčím.

Aby se dalo vyvarovati třenicím mezi obecními radami sirotčími a soukromými korporacemi ku blahu mládeže (zvláště v ohledu národnostním), a aby obor působnosti vzájemně nebyl překročován, bylo by naneivše žádoucí, by posléz uvedené spolky vytkly si

účel pokud možno skromný a na pouhou podporu sirotků z vlastních příspěvků se omezovaly, pokud se týče obracely se v té příčině na orgány soukromé i veřejné dobročinnosti.

Dalekosáhlejší opatření stran výchovy, výživy, volby zaměstnání sirotka atd. může činiti pouze poručník, pokud se týče vrchnoporučenský úřad, při čemž sirotčí rady toliko poradně spolupůsobiti by mohly, kdežto rady tyto účinně napomáhati mohou, jedná-li se o přijetí sirotků do veřejné nebo soukromé polepšovny, odevzdání jeho do útulny, sirotčince, opatrovny a pod., má-li konečně opatřen býti měsíční příspěvek ze zemského sirotčího fondu nebo nadace (stipendium) pro snazivého a nadaného sirotka.

A tak potřebují členové obecní sirotčí rady spíše soudní legitimace a ochrany, dle Šu 68. tr. z., než-li členové soukromého sdružení, kterýmž by legitimace tato neměla býti vydávána, ač u vídeňských soukromých spolků na ochranu mládeže tak se děje.

Lidumilné organisace na ochranu mládeže, kteréž do poručenské moci soudní nijak nezasahují, jako jsou sirotčince, dětské útulny a ochranovny, krejcarové spolky, polévkové ústavy atd., vykonávají svůj blahodárný úkol ve formě korporací (většinou na základě zákona spolkového) aneb jako nadace.

Právní povaha dnešních sirotčích rad v obcích.

První sirotčí rady obecní byly založeny v Čechách v okresu Bastianperském v roce 1900 okresním soudcem Františkem Janischem.

Podnětem a také vzorem byly současně v Německu zavedené obecní sirotčí rady, jež — jak shora zmíněno bylo — byly novým občanským zákonem všeobecně nařízeny.

Neudržitelným jest výklad MUDra Dvořáka v citovaném spisku na str. 33. obsažený, jakoby se vyvoditi daly sirotčí rady u nás z ustanovení §§ 178., 189. a 217. obč. z., což také Chmelíček v citovaném článku str. 661. popírá (bez bližších důvodů).

Janisch sám uvádí, že jednací řád pro sirotčí rady sestavil dle »Geschäftsanweisung für die Gemeindegewaisenräthe«, kterýž mu byl od král. saského ministeria práv v Drážďanech k použití zaslán.

Také rada D. Aichelberg u své úvaze »Der Gemeindegewaisenrat« 1906 nepokrytě doznává, že naše obecní rady vznikly dle vzoru německého.

Ze znění citovaných §§ 178., 189. a 217. obč. zák. dá se dovoditi pouze zákonná povinnost, po případě právo příbuzných, pokud se týče starosty, duchovního neb i osoby cizí, by soudu oznamovaly jednak potřebu poručníka, jednak zlořády otce neb poručníka při vedení poručenstva. Kruh osob těchto poutati do nějakého sdružení jest věci absurdní, neboť se předem neví, která osoba cizí bude míti příležitost k podobné oznamě a musilo by logicky do sdružení tohoto zahrnuto býti i četnictvo, jež dle trestního řádu, své služební instrukce a nejinověji dle výnosu c. k. ministeria zemské obrany z 10. srpna 1904 č. 32.587, jest povinno, by veškeré případy, kdy otcovská moc vykonávána jest nezákonně nebo kázeň domácí překročena jest a dítky otcem a poručníkem týrány jsou, konečně případy zanedbávání při výchově a výživě dětí příslušnému soudu oznamovati — a četník přece nesmí býti členem spolků neb obecních komisí.

Také škola má v příčině této soudy poručenské podporovati a na vědomí jim přiváděti případy hrubého zanedbávání návštěvy školní, potřebu poručníka, nedostatek výchovné péče atd. (§ 212.—220. nového školního řádu z 29. září 1905 č. 159. ř. z.).

Správněji bude definovati nový útvar sirotčích rad jakožto zvláštní odbor v lůně obecního zastupitelstva zřízený, pokud možno s odborem chudinským spojený, k jehož ustavení různé pohnůtky podnět daly.

Hlavním podnětem jest obecní rada sirotčí, po způsobu saském dle nového občanského zákona v Německu zavedená, dále přetížení soudů poručenských přílišným rozsahem a lidnatostí úředního okresu zaviněné a také častým střídáním soudců vysvětlitelné, pak lidumilné snahy nové doby na poli ochrany mládeže, příslušné zákonné předpisy zákona o péči chudinské a občanského zákona o poručenstvu, a v novějším zákonodárství vždy zřetelnějšího výrazu docházející idea

účastenství živlu laického*) při správě veřejných záležitostí (parlamentarismus), kterážto snaha čelí jednak k rozšíření samosprávy, jednak ani před branami spravedlnosti, státním orgánům výlučně přikázané, couvnouti nehodlá — viz shora — to jsou tedy momenty, jimžto vděčíme zavedení sirotčích rad u nás a nikoli poružné předpisy v §§ 178., 189. a 217. vš. zák. obč. uložené, jichž pravý smysl — dle Dvořákovy brožury str. 33. — teprve při zavedení sirotčích rad měl býti objeven.

Jak jednání prvního rakouského sjezdu k ochraně dětí ve Vídni v březnu 1907 odbývaného ukazuje, nese se snaha po vybudování oprav práva poručenského u nás také tím směrem, by opatřen byl sirotkům hlavně z nalezinců přicházejícím způsobilý poručník, kterýžto úřad — jak známo — u nás nikdo převzítí nechce dobrovolně, a nutiti osobu, jež omluvných důvodů nemá, by úřad poručníka nad sirotkem takovým převzala, jest na výsost nebezpečno, ježto poručník takový úmyslně povinnosti své zanedbává, by úřadu toho byl zbaven.

Kdežto někteří účastníci sjezdu navrhovali, by jménem sirotků, jež nemají vhodného poručníka, jednala jako generální poručník obec sama, jako zavedeno jest v některých městech Německa, druzí spokojiti se chtějí se zakládáním periodického seznamu poručníků v každé obci, z něhož by soud osobu způsobilou vybral. Sestavení seznamu poručníků bylo by jedním z důležitých úkolů sirotčí rady, jejíž působnost a důležitost kongres jednomyslně uznal.

Sirotčí rada jako rozšířený chudinský odbor obecní.

Dle českého zákona chudinského ze dne 3. prosince 1868 č. 59 z. z. může obecní výbor v záležitostech chudinských zřizovati komise a tu má v těchto

*) Dle referátu v „Právniku“ 1907 str. 70 zabýval se také IV. sjezd polských právníků a národních hospodářů otázkou zřízení sirotčích rad a přijal resoluci, že jest požadavkem časovým, by živlu laický ku správě poručenské na základech co neširších byl přibírán, nečiníc rozdílu mezi stavem a majetkovými poměry osob k tomu povolovaných.

věcech místní správce duchovní místo i hlas jak v obecním zastupitelstvu, tak i ve všech komisích chudinských, byť by i jinak členem zastupitelstva, pokud se týče zmíněné komise nebyl (§ 31. cit. zák.).

Duchovenstvo mělo ostatně již před vydáním obecního zřízení, v němž záležitosti chudinské prohlášeny byly za část samostatného oboru působnosti obcí (§ 20. č. 3., 23. lit. c a 84. prozat. zřízení obecního a čl. 5. odst. 8. zák. z 5. března 1862 č. 18 ř. z.), značný vliv na chudinství, neboť do té doby byl každý farní obvod zároveň obvodem zvláštního ústavu chudinského (zavedeného v Čechách obligatorně dv. dekretem 26. listopadu 1784 a nařízením pro Čechy ze dne 19. srpna 1785), a v čele chudinského ústavu stál farář. Vrchnosti pečovaly o osobní poměry poručenců, vykonávající úřad vrchnoporučenský a péče ta byla intensivnější, než-li dnešních soudů, vztahující se na menší obvody než-li jest dnešní okres, neboť dle Chorinského (Vorm. Recht str. 73.) bylo obvodů patrimoniálních vrchností průměrně sedmkráté tolik, než-li jest soudů.*)

Řečené farní chudinské ústavy poukázány byly na dobrovolné příspěvky, nebyly však spolky soukromými, nýbrž měly ráz korporací veřejných a »otcové chudých« byli nejvyšším rozhodnutím ze dne 29. září 1803 výslovně prohlášeny za funkcionáře veřejné po ten čas, pokud úřad svůj zastávají.

Prohlášením chudinství za obor samostatné působnosti obcí odňata farním ústavům chudinským povaha korporací veřejných a proměnily se opět v pouhá sdružení soukromá, jimž však správa všech nadací, jichž účelem všeobecně jest opatrovatí potřeby chudiny, odňata a obcím odevzdána byla.

Hledíce k tomuto historickému vývoji můžeme jen schvalovati, že tam, kde v obcích zvláštní odbor pro chudinské záležitosti zřízen jest, obstarává týž úkoly rady sirotčí, ku kterémužto účelu obecní výbor kooptuje (povolává) kromě místního duchovního, jenž členem odboru chudinského po zákonu jest, ještě místního správce školy, lékaře a po případě některou ženu jakožto opatrovnici mládeže.

*) Při organizaci zeměměpanských soudů v polovici 19. století provedené bylo na místě 6780 patrimoniálních, magistrátních a císařských soudů zřízeno sotva 1000 soudních úřadů.

Ze síředu svého zvolil si členové takovéto rozšířené chudinské rady »otce sirotků«, jímž býti může po případě její »otec chudých«; předseda ovšem obecní starosta.

V obcích, kde není chudinských odborů, zřizuje se sirotčí rada samostatně tím způsobem, že obecní výbor, svolaný každého třetího roku starostou, zvolí alespoň 3 členy ze svého síředu (s příslušnými náhradníky) za sirotčí radní, k nimž povolá místního duchovního, správce škol, lékaře a po případě ženu.

Kde není možno pohnouti obec k tomu, by zařídila si odbor sirotčí rady, odporučuje se soudům, by si v jednotlivých obcích po příkladu salcpurském opatřily alespoň důvěrníky (Aichelberg str. 6.), kteří by kontrolovali působnost poručníků v obci; min. výnos z 9. ledna 1908 č. 94/8 odporučí tu zřízení opatrovnic (neb opatrovníků).

Kdo zřizuje sirotčí rady v obcích.

Pohnouti obecního starostu a výbor, by zřídili sirotčí radu v lůně obecního zastupitelstva, nebývá vždy věcí snadnou a přirozeně starati by se o to měla vyšší samosprávná tělesa, totiž okresní zastupitelstva a zemský výbor.

Na M o r a v ě, kdež, jak známo, okresní zastupitelstva nejsou, stará se o to zemský výbor, kterýž v sezení zemského sněmu dne 2. listopadu 1904 zmocněn byl, aby na základě § 24. zákona domovského a pak zákona z 29. ledna 1902 č. 29 z. z., cestou administrativní v každé obci sirotčí radu zřídil a sice ze dvou členů obecního výboru, zástupce školy, v obcích farních též zástupce duchovní správy, lékaře, ženy, a v sídle soudu též ze zástupce soudu, po případě delegáta místního lidumilného spoku; výsledek této akce podán ve věstníku min. spr. 1906 str. 284.—285.

V Č e c h á c h vznikly sirotčí rady a sirotčí spolky téměř výhradně popudem přednostů okresních soudů, ojediněle na podnět okresních starostů (Ml. Boleslav, Trutnov) neb obecních úřadů samých (magistrát v Liberci). V Praze ustavila městská rada v roce 1901 sociálně humanitní komisi, kteráž zvláště zevrubně zá-

chranou mládeže před spustnutím se zabývá a iniciativní návrhy k účelu tomu sestavila (viz Věstník min. sprav. 1902 č. 13).

Dále utvořila se Praze v dubnu 1907 za předsednictví vicepresidenta zemské školní rady Frant. Zabusche zemská komise pro ochranu dětí a péči o mládež na dva národnostní odbory rozdělená, jež podjala se úkolu dosti rozsáhlého, totiž »všecky do oboru ochrany dětí a péče o mládež v Čechách spadající práce po řádném vyšetření a zralém vyzkoušení dotyčných poměrů vyhledati, jakož i ústavy, jež by mohly sloužiti zájmům ochrany dětí a péče o mládež, zařizovati a vydržovati, vedle toho však stávající již ústavy a svazky v jich všeužitečném počínání podporovati.« V dalším znění povolání slibuje zemská komise zřizování co možná četných útulků mládeže.

Pokud pronikly do širší veřejnosti zprávy českého odboru této komise, sešlo se v něm na přispěvcích a darech do března 1908 celkem 37.210 korun, i zamýšlí odbor ještě letos na oslavu šedesátiletého jubilea panování Jeho Veličenstva zaříditi a účelu svému odevzdati aspoň jeden útulok, dle možnosti dva, z nichž útulku pro hochy jeví se potřeba zvláště naléhavá. Odbor chystá se prý ku zřízení pobočných odborů této komise v každém okresu na venkově. Peněžité prostředky opatřují se pravidelnými měsíčními sbírkami na školách národních a podporou zemské školní rady.*) Komise dodá též l e g i t i m a c e pro opatrovnice sirotků, kde sirotčí rady zavedeny nejsou.

Kde zařizeny dobročinné a lidumilné ústavy pro mládež v Čechách.

Neodvisle od soudův pečují různé korporace a nadace o blaho mládeže jednak jako veřejné a soukromé polepšovny, jednak čelí nebezpečí spustnutí mládeže prostředky praeventivními (útulny, asyly, zahrádky atd.).

Nejdůležitější z ústavů, mládež vychovávajících a před zkázou ji ochraňujících, totiž veřejné i soukromé

* Německý odbor této komise sebral hlavně přičiněním okresních zastupitelstev již 74.883 K.

školvství, nebudeme zde uváděti, poněvadž nucená návštěva školní zaručuje, že každému dítěti dostane se dobrodinní školy, pokud mimořádnými poměry jí nebylo vyrváno.

A. Veřejné ústavy polepšovací.

a) Zemská polepšovna pro mladistvé kárance, totiž nedospělé hochy od 6 do 14 roků v Králíkách.

b) Zemská polepšovna pro mladistvé kárance v Opatovicích n. Labem.

c) Zemská polepšovna pro mladistvé kárance (dívký) v Kostomlatech.

B. Soukromé ústavy polepšovací.

a) Pražská vychovatelna v Libni, založená v roce 1883 městem Prahou k výchově a vyučování mravně zanedbaných chlapců ve stáří školou povinném a starších.

b) Okresní vychovatelna pro spustlou mládež na Král. Vinohradech, založená v r. 1884 okresním zastupitelstvem tamním. Děti navštěvují částečně veřejnou školu obecnou.

c) Aloisie a Louisy Olivových dětský výchovavací ústav (vychovatelna Olivových) v Říčanech, založená v roce 1890 manželý Olivovými a král. hlavním městem Prahou. Ústav vychovává spustlou mládež, po případě chudé sirotky.

C. Siročince, útulny a pod.

V Čechách jest dle Hinterwaldnerova díla o rakouských ústavech lidumilných od r. 1848—1898 celkem 20 asylů a útulen, v nichž školou povinná mládež po dobu prázdně zaměstnání a dozor nalézá, jehož jinak pro chudobu rodičů se jí nedostává.

Útulna v Obříství (okres Mělník) zařídila ústav pro dívky škole odrostlé.

Vrchní zemský soud v Praze sdělil výnosem z 29. prosince 1901 s podřízenými soudy seznam dobročinných ústavů pro mládež v Čechách.

Uložilo totiž ministerstvo spravedlnosti nařízením z 11. května 1901 č. 13 (věstník 1901 str. 119.) veškerým vrchním soudům v Předlitavsku, by sestaven byl seznam oněch dobročinných spolků, ústavů a nadací v

obvodu jejich, jichž účelem jest ochrana, výchova a spása (Rettung) dítek.

Dle seznamu vrchním zemským soudem pro království České vydaného a podle obvodů jednotlivých krajských soudů sestaveného, bylo v té době (r. 1901) oněch lidumilných organisací v obvodech:

zemského soudu v Praze	56
krajského soudu „ České Lípě	18
„ „ „ Mostu	11
„ „ „ Budějovicích	12
„ „ „ Chrudimi	1
„ „ „ Chebu	8
„ „ „ Jičíně	15
„ „ „ Mladé Boleslavi	12
„ „ „ Králové Hradci	10
„ „ „ Kutné Hoře	18
„ „ „ Litoměřicích	13
„ „ „ Plzni	5
„ „ „ Liberci	70 (!)
„ „ „ Táboře	4
„ „ „ Písku	— (?)

Celkem tedy 253 v obvodu celého království.

Jak již v předmluvě k prvému vydání zmíněno bylo, seznam tento nevyhovuje pro svou neúplnost, neboť jednotlivá praesidia krajských soudů nečítala dle stejného měřítká. Kdežto na př. praesidium Liberecké započítalo každou sebe nepatrnější nadaci pro mládež (ku př. 15 nadací s kapitálem pod 100 K, 22 od 100 do 500 K, kdež roční požitek činí tedy 4—20 K), neuvádí ostatní praesidia nadací téměř žádných.

Také rozdělení dle krajských obvodů stěžuje značně upotřebení seznamu toho, jenž všem okresním soudům v Čechách zaslán byl, by ho případně použito býti mohlo.

Pokusil jsem se sestaviti dle jednotlivých okresů novější seznam těchto lidumilných korporací a nadací, v němž zvláště i sirotčince v Čechách jsou uvedeny a umístil jsem jej ku konci knihy, kdež také nejdůležitější nadace (stipendia) pro mládež, všeobecněji přístupné, seřaděny jsou (viz str. 33. a násl., pak str. 52. a násl.).

Sirotčí rady a spolky.

Vedle sirotčích rad obecních zakládané spolky sirotčí vztahují se buď na jednotlivé obce, nebo jsou korporacemi pro celý okres, kdež pak předsedové jednotlivých obecních rad sirotčích (starostové obcí) jsou členy jejich výboru.

Tyto sirotčí spolky ustaveny jsou na základě zákona spolkového, i byl obor jejich působnosti naznačen na str. 14. t. d.

Obecní rady sirotčí uvedeny byly v život dle zpráv Věstníku ministerstva spravedlnosti r. 1900 až 1908 v následujících okresích:

V roce 1900: v Bastianperku.

V roce 1901: v Náchodě.

V roce 1902: ve Frýdlandu (také spolek pro o. d.).

V roce 1904: v Bilině, Doupově, Chomútově, Mostu, Žatci, Jirkově, Postoloprtech, Přísečnici, Duchcově, Jesenici, Výprtech a Teplících.

V roce 1905: v České Lípě (okres.), Kolíně a Vrchlabí (též spolek).

V roce 1906: v celém kraji Česko-Lipském (9 okresů), v Ml. Boleslavi (okres), Rokytnici, Horním Litvínově (též spolek), Hoře sv. Kateřiny, Lounech, Podbořanech, Ústí nad Labem, Chabařovicích, Roudnici, Benešově n. Ploučnicí, Libochovicích, Děčíně, Štětí, Ouštku, Nových Benátkách, Nymburku, Železném Brodě, Sobotce, Turnově, Bělé pod Bezdězem, Jičíně (okres), Litoměřicích (okres), Českém Dubu, Nuslích (též spol.), Maršově, Jilemnicí (též spol.), Vyšším Brodě (též spol.), Vlašimi, Nových Hradech (též spol.), Liberci (též spol.), Německém Jablonném (též spol.), Blovicích, Mnichově Hradišti, Počátkách (též spol.), Chrastavě, Tannwaldu (též spol.), Jablonném, na Kladně, Táboře (okres), Habrech.

V roce 1907: v Brandýse n. L., Lobosicích, Karlíně, Kamenici n. Lípou, Kadani, Budějovicích (okr.), Ludici, Krumlově, Říčanech, Hostinném.

V roce 1908: v Milévsku, Třeboni, Českém Brodě, Kouřimi, Dobřanech, Pacově, Pelhřimově, Selčanech a Sedlci.

Dle toho byly obecní rady sirotčí založeny celkem v 91 okresích v Čechách, kdežto ve 137 (včetně okre-

sích v sídle krajských soudů a zemského soudu v Praze) rady tyto posud zavedeny nejsou.

V roce 1906 (Věstník min. sprav. str. 266.) založena byla v Praze »Ústředna německého sirotčenství a péče o mládež v Čechách« (Centralstelle für deutsche Waisenpflege und Jugendfürsorge in Böhmen«), při níž mají se soustřediti všechny německé sirotčince, ochrannovny a j. pod. ústavy, spolky a fondy v král. Českém ku společné práci. Program této ústředny jest podobný jako později založené »zemské komise pro ochranu dětí a péči o mládež« v Praze (v r. 1907), která jest rozdělena na český a německý odbor a o níž zmínka učiněna shora na str. 19.

Zemský výbor v čele dobročinných organizací pro mládež.

Velice vítanou a vydatnou podporou chudé neb choré mládeže jest měsíční peněžitá renta, poskytovaná jednotlivým sirotkům v okresu z přebytků sirotčích pokladen na základě říšského zákona z 3. června 1901 č. 62 ř. z.

V Čechách jest tato záležitost upravena zemským zákonem z 29. října 1902 č. 78 z. z. a založen t. zv. zemský sirotčí fond. Správu vede zemský výbor, sirotky podporyhodné navrhuje okresní zastupitelstvo, kteréž dle § 22. instrukce, schválené usnesením zemského výboru království Českého ze dne 23. března 1904 č. 22.925 zříditi může zvláštní pomocný orgán, t. zv. okresní sirotčí komisi.

Ze správních přebytků sirotčích pokladen ponechává stát zemi pouze malé procento k podpoře sirotků, totiž v periodě od r. 1901 do 1910 o $\frac{1}{10}$ procenta méně, než-li činí ku konci roku úroková míra sirotčích pokladen — tedy při nynějším 4% zúrokování obdrží zemský sirotčí fond 3.9%, z čehož si stát ještě $\frac{1}{50}$ sráží na výlohy režijní.

Jak tiskem vydaná a v předmluvě zmíněná zpráva zemského výboru království Českého vykazuje, bylo dle stavu dne 1. ledna 1907 podporováno zemským fondem sirotčím 2786 dětí v péči rodinné (u pěstounů), úhrnným ročním nákladem 293.494 K 16 h, v různých

ústavech podporováno bylo 740 dětí celkovým ročním nákladem 214.918 K 90 h a sirotčích stipendií k návštěvě různých odborných škol požívalo toho časo 104 dětí v úhrnném ročním obnosu 28.644 K 96 hal.

Celkem dochází tedy periodické podpory ze zemského sirotčího fondu 3630 dětí, na něž vyplácí se úhrnem 537.058 K 02 h ročně.

Správní přebytky sirotčích pokladen v Čechách činily:

ve výkazovém roce 1904	celkem	15,905.289 K	63 h,
" " " 1905	"	16,098.062 K	33 h,
" " " 1906	"	16,315.889 K	74 h,

(novějších dat po ruce není, poněvadž dotyčné účty a výkazy posud neuzavřeny).

Při tom nesmí přehlédnuto býti, že první tři kvoty správních přebytků sirotčích, vypadající na léta 1901 až 1903, odvedeny byly zemské pokladně v krátké době po vydání zákona o zemském fondu sirotčím, kdy působení jeho nemohlo býti ještě v život uvedeno, pročž zbývající volné rozdělné jmění fondu zmenší se během času postupným rozšiřováním působnosti fondu a zvyšováním jeho výdajů, jakož i tím, že případně použije se volného zbytku částečně také k úhradě investičních nákladů na některé ústavy odborné, k jejichž zřízení asi dojde, zejména v tom případě, budou-li přebytky sirotčí k dosavadnímu účelu trvale přikázány. Část řečeného zbytku musí však býti uchována za tím účelem, aby ho mohlo býti použito k pozvolnému zastavení podpůrné akce fondu sirotčího v tom případě, kdyby správní přebytky společných pokladen sirotčích po r. 1910 král. Českému přikázány nebyly, čehož nelze ovšem očekávatí vzhledem ku dalekosáhlému, sociálně humanitnímu a národohospodářskému významu zemského fondu sirotčího, jehož vydatným přispěním doznala jak veřejná, tak i soukromá péče o chudou mládež osiřelou, opuštěnou a zanedbanou neobyčejného zlepšení.

Těmito slovy končí odůvodnění zmíněné zprávy zemského výboru.

Přehledný obrázek lidumilné péče zemského výboru o mládež přinesla »Naše doba« 1907 str. 277. a sl. pod záhlavím »Úprava péče o mrzáky« od nejmenovaného autora, z níž vyjímáme tuto trest:

Ze zemského sirotčího fondu opatrovány jsou zdravé, však opuštěné děti v 60 sirotčincích a podobných ústavech — viz seznam ku konci této knihy — a kromě toho bylo ve spolku: »Domov pro děti opuštěné a osiřelé« 10 nadací z téhož fondu zřízeno.

Z mrzačelé a choré děti přijímány a s podporou zemského sirotčího fondu udržovány jsou:

a) ve 3 ústavech pro chudé slepé a chorožraké děti, totiž v soukromém ústavě na Hradčanech, ve Francisko-Josefineu na Smíchově a Klárově ústavu slepců na menším městě Pražském (posléze uvedené dva ústavy pro děti dospělé);

b) ve 4 ústavech pro hluchoněmé a sice ve 3 diecésálních ústavech: v Litoměřicích (zal. 1858), Budějovicích (zal. 1871), Králově Hradci (zal. 1881), a soukromém ústavě pro hluchoněmé na Smíchově (zal. 1780);

c) v ženském spolku sv. Anny »Ernestinum« na Hradčanech pro slabomyslné děti (25 nadací ze zemského sirotčího fondu);

d) v sanatoriu Dra Hamzy v Luži (pro děti tuberkulózní a krtičnaté), v Albertinu v Žamberku pro děti plicními chorobami stížené a v ústavě pro nemocné padoucníci v Libni (10 nadací ze zemského sirotčího fondu).

Také tyto ústavy uvedeny jsou v seznamu ku konci knihy. Přáli bychom si vřele, aby okresní zastupitelstva — po případě v lůně jeho zřízená okresní sirotčí komise — při svých návrzích na udělení periodické podpory ze zemského sirotčího fondu, jakož i na propůjčení bezplatného místa v řečených léčebných ústavech neb zemského stipendia v odborných školách, dbala pokud možná dohody se soudem poručenským, pokud se týče se sirotčí radou v místě sirotka, zvláště tam, kde okresní zastupitelstvo — nezřídívši okresní sirotčí komisi — samo návrhy podává, neboť tyto orgány zajiště nejlépe zasvěceny jsou do místních i osobních poměrů a proto od nich nejspíše očekávatí se dá, že počínati si budou při tom zcela nestranně. K této věci směřují též výnosy vrchn. zemského soudu v Praze z 15. května 1903 praes. 8275/3—1 a z 20. července 1905 praes. 13.027/5—1.

II. díl.

Obor působnosti sirotčích rad v obcích (jednací řád).

1. Ve příčině správy majetku sirotkův nemá sirotčí rada podle zákonných ustanovení výše, již zmíněných prážádné ingerence, neboť to jest výlučnou záležitostí soudu.

Může však s. r. zajisté upozorniti soud, že budova nezletilce není pojištěna proti ohni (§ 197. nesp. pat.) anebo proti úrazu, hrozičímu z nešetření policejních předpisů, kdež poškozený na majiteli domu se hojiti může (ku př. nesypání chodníku pískem), neboť soudy vedle min. výn. z 11. března 1904 č. 5643/4 na pojištění takové dohlížeti mají.

Dále může sirotčí rada upozorniti ku příkladu:

a) soud poručenský, že v posl. pořízení neb odkazu, o němž soud se nedozvěděl, osoba nezletilá obmyslena byla dědictvím neb odkazem;

b) týž soud, že hypotéka, na níž knihovně leží podíly nezletilců, tak se zhoršila, že jistota podílů těch jest ohrožena;

c) týž soud, že po smrti manželského otce pozůstává vdova, po její smrti pak děd a bába z otcovské, po nich pak děd a bába z mateřské strany dítě chudě neživí (§ 143. obč. z.);

d) týž soud, že poručník nedomáhá se u domovské obce zaopatření pro sirotka nemajetného a příbuzných nemajícího;

e) týž soud, že soudně schváleno býti má narovnáni, jež ohledně nemanž. děcka učinil jeho poručník s neman-

želským otcem soukromě nebo před obecní smírčí komisí (do 600 K);*)

f) týž soud, že poručník domáhati se může peněžité renty pro sirotky, jichž rodiče neb jeden z nich přišli o život v závodě k pojištění povinném a že tedy dříve, než příbuzní nebo domovská obec má starati se o ně úrazová pojišťovna (zák. z 28. prosince 1887 č. 1. ř. z.);

g) okresní zastupitelstvo, že jsou tu podpory hodní a nuzní sirotci, kteří zasluhují měsíční podpory ze zemského fondu sirotčího, utvořeného z podílu na přebytých sirotčích pokladech. Při návrhu tom rozhodovati bude přirozeně mravnost a školní úspěch sirotkův.

O tom, jak sirotčí rada poručníkovi radou i skutkem napomáhati může při opatření stipendia (nadace) pro snaživého a nadaného sirotka, pojednáno jest zvláště v poslední hlavě pod titulem: Nadace, stipendia a fondy (str. 52. t. d.).

2. Ve příčině osobní péče jest působnost sirotčí rady již pestřejší.

Má-li dítě otce, nemá poručenský soud z pravidla žádného vlivu na výchovu a hlavně na volbu povolání děcka. Pouze tehdy, když o volbu povolání vznikl mezi otcem a dítětem spor (§ 148. obč. z.), anebo když otec dítě své, překročiv kázeň domácí, přímo týrá, mají soudové zakročiti (§ 414. tr. z.). Povolání při dětech otce nemajících ustanoví poručník se schválením soudu (§ 216. obč. z.).

Týráni dětí nejen otcem nebo poručníkem, nýbrž i učitelem a zaměstnavatelem jest skutek trestní (§§ 417., 418., 420., 421. tr. z.), na kterýž četnictvo i soud, po případě škola upozorněna budiž, k čemuž nejčastěji příležitost bude míti ošetřující lékař, pročež na venkově zvláště se odporučuje, by byl členem sirotčí rady.

Ostatně dle nového školního řádu (§ 212.—214.) má škola veškeré případy zlého nakládání s mládeží školní oznámiti poručenskému soudu, při čemž sirotčí rada,

*) Novým zákonem z 27. února 1907 č. 59 ř. z. o obecních úřadech smírčích není při smírech o pohledávky peněžité žádná maximální hranice stanovena (čl. I. od. 1 a); zákon tento působiti počne teprve, až vydán bude příslušný zákon zemský.

jejíž členem správce školy jest, vydatně spolupůsobiti může.

Hrozi-li dítěti zpustnutí a ono dopouští se trestních skutků, pro něž však soudem nebo policií stíháno býti nemohlo nebo z obžaloby propuštěno bylo, postarejž se sirotčí rada, by otec nebo poručník žádali u poručenského soudu, by dáno bylo dítě dle Šu 16. zák. z 24. května 1885 č. 90 ř. z., s přivolením poručenského soudu do jedné ze zemských polepšoven (v Králíkách a Opatovicích pro hochy, v Kostomlatech pro dívky), a aby k tomu potřebné doklady (křestní a domovský list, vysvědčení lékařské, chudoby, zprávy školní atd.) byly opatřeny.*)

Došlo-li však k odsouzení nezletilého úřadem policejním dle § 273. tr. z., nebo soudem dle § 237. tr. z. pro zločin nebo některý z trestních skutků uvedených v Šu 1.—6. zák. z 24. května 1885 č. 89 ř. z. (tuláctví, žebrota, zahálčivost, smilstvo po živnostensku provozované, přestoupení policejního dozoru), může vysloviti u nedospělých od 10 do 14 roků soud neb úřad policejní, u starších od 14 do 18 roků soud, že směji dány býti do polepšovny a po dokonaném 18. roce do robotárny.

Je-li tedy takovýto výrok soudu nebo úřadu policejního po ruce, nechť obrátí se sir. rada (neb otec, poručník) na okresní politický úřad (jenž byl už soudem o tom vyrozuměn), aby odevzdání do polepšovny provedl.

V těchto případech rozhoduje o přijetí do polepšovny zemská komise při místodržitelství i může v trestní vazbě se nalézající nezletilec ještě po 4 neděle po odbytém trestu v soudní vazbě podržán býti, než-li se o jeho přijetí nebo nepřijetí do polepšovny rozhodne.

Poněvadž míst ve zmíněných polepšovnách jest velmi poskrovnu, setkává se snaha o přijetí nezletilce z pravidla s nezdarem i jest znám výrok vynikajícího právníka českého, že v Rakousku snadněji možno státi se dvorním radou, než-li dostati se do polepšovny.

Odporuje se, by děti, jichž zpustlost ještě nevedla k trestním skutkům, byly učitelstvem nebo sirotčí radou napomínány, kázní školní podrobovány, po pří-

*) viz Karla Adámka: Zemské sirotčí fondy 1906 str. 32.—33.

padě opatřeno přijetí jich do některého soukromého lidumilného neb dobročinného ústavu.

Leží-li příčina spustnutí v rodině samé, může soud zbaviti otce moci otcovské (§ 177. a 178. obč. zák.), po případě poručníka sesaditi, zanedbává-li své povinnosti (§ 254. obč. zák.), i jest důležité, aby takovéto okolnosti, zvláště však nedbalé posílání dítek do školy,*)) správa školy anebo sirotčí rada soudům oznamovala (§ 67. a 214. nového školního řádu).

3. O osobních poměrech poručenců má dostávatí soud zprávy pravidelné a tu jest nad míru důležité, aby soudní dotazníky dle form. č. 69 obcím zasílané, řádně byly vyplňovány a aby se starosta nespokojil tím, co poručník v příčině té udává.

Zde otevřeno jest činnosti sirotčích rad pole rozsáhlé, i bude nejlépe, když samy vyplňovati budou tyto dotazníky, vyžádavše si potřebné tiskopisy od soudu, rozdělivše sirotky mezi sebe dle skupin (po případech abecedy), a jednou ročně (nejlépe v prosinci), vracejíce dotazníky vyplněné soudu.

Aby soudu podán byl spolehlivý obraz o osobních poměrech poručence, nechť nelení sirotčí radové osobní přeptávkou u sirotka pravdu zjistiti a obávají-li se, že při návštěvě sirotka doznají urážek nebo příkoří od pěstounů, nechať žádají, by jim soud vydal přiměřenou průkaznou listinu (legitimaci) a tou se prokážou. Při častějších případech a zvláště ve větších městech jsou legitimace ty tištěné a pečeti jakož i podpisem soudu opatřené.

Urážky a příkoří sirotčích radů při vykonávání jich lidumilného posílání trestány jsou tak, jakoby spáchány byly vůči starostovi a obecním radním v úřadě (§ 68. tr. z.).

4. Dožádání poručenského soudu za podání zprávy o věcech, poručenců se týkajících, budiž vyhověno hned; zvláště rychle a svědomitě podávány buďtež návrhy na jmenování opatrovníka v pozůstalosti, v níž vedle dětí vdovec nebo vdova děditi mají, neboť nemohou tito dítky své zastupovati, majíce zájem, by

*) Pro nedbalé posílání dítek do školy mohou vinu toho nesoucí rodičové trestáni býti též c. k. okr. školní radou (§ 26. č. 7. zák. z. 24. února 1873 č. 17 z. z.)

sami obdrželi z dědictví co nejvíce, třebaž na úkor předem povolaných dětí.

Proto nebudtež za opatrovníka navrhovány osoby s vdovcem neb vdovou spřízněné, ježto by více hleděly prospěchu lich než dětí a hodí se za opatrovníka spíše příbuzní nebožtíka neb osoby cizí.

Žadá-li poručenský soud, by mu navržen by poručník, budiž si počínáno co nejsvědomitěji a nejúzkostlivěji. Neosvědčí-li se poručník navržený, dále když otec se vzdálí a přes rok o sobě zprávy nedává, rozumu pozbude, do žaláře přes rok odsouzen jest, zanebývá-li otec nebo poručník své povinnosti nebo dokonce týrá svěřence svého, buď kromě trestního oznámení také úřad poručenský o tom zpraven, by jiného ustanovil; též oznámeno buď soudu, když matka nebo bába poručnictví zastávající se znova provdají, by nový poručník byl jmenován.

Každý za poručníka navržen býti nesmí, neboť kdo sám jest nezletilým, duševně chorým nebo zakrnělým, ženského pohlaví — kromě matky nebo báby — nebo řeholníkem, nemůže soudem ustanoven býti za poručníka nikdy.

Proti své vůli nemůže býti ustanoven a proto nebud' bez zaručeného souhlasu svého za poručníka navržen ten, kdo jest knězem, vojínem, veřejným úředníkem, kdo jest přes 60 roků stár neb má na starosti pět dětí či vnuků, jakož i ten, kdo obstarává již jedno větší nebo tři menší poručenstva.

5. Povinností radů sirotčích jest především, by zachovávali mlčenlivost vůči osobám nesúčastněným a aby vzdali se spolupůsobení v těch případech, kde otec nebo poručník závadný jest s nimi spřízněn.

Sirotčí otec nebo rada může za účelem informace o poměrech sirotka nahlížeti do sirotčí knihy (rejstříku P) u soudu poručenského, rovněž i s dovolením soudu do spisů poručenských, však nesmí práva toho zneužívat k tomu, by z nabytých takto vědomostí nekale těžil.

Kdežto poručník jest oprávněn žádati za roční peněžitou odměnu (nejvýše 5% z čistého výnosu jmění poručencova) jest čestný úřad rady sirotčího bezplatným a ručí také pouze svou ctí za to, že posláni svého nezneužije, kdežto poručník svým majetkem za škodu

jeho vinou sirotkovi způsobenou ručiti musí (§ 264. obč. z.).

6. Z p ů s o b u s n á š e n í. Sirotčí radě předsedá obecní starosta, členy jejími jsou bez volby: místní duchovní správce, správce školy a lékař, vedle nichž zvolí obecní výbor na 3 leta nejméně tři členy jako sirotčí rady a jednoho nebo dva náhradníky.

Rada sirotčí volí ze svého středu t. zv. otce sirotků, který podává radě zprávu, její opatření provádí — pokud to neučiní starosta sám — a přijímá žádosti obyvatelstva také mimo schůzi sirotčí rady.

Rozhoduje se prostou většinou hlasů a schůze od-
bývají se z popudu starosty neb otce sirotků alespoň jednou měsíčně nebo častěji dle potřeby (když soud žádá).

Vyřízení rady sirotčí podpisují dva členové její a označují je heslem »věc rady sirotčí«.

Tam, kde v obcích zřízen jest zvláštní odbor pro chudinské záležitosti, obstarává tento odbor, doplněný správcem školy a lékařem — duchovní jest sám sebou členem chudinských odborů v Čechách — úkoly sirotčí rady.

Sirotčí rada nechť oznámí soudu každou změnu ve svém složení (následkem úmrtí, vzdání se, přestěhování atd.). Úřední dopisování sirotčí rady se soudem a jinými státními úřady jest ovšem poštovního a kolků prosto (tar. pol. 75. b), popl. zák.).

7. Podmínkou správného úřadování sirotčí rady jest z e v r u b n ý s o u p i s sirotků a opatrovanců v obci.*)

Založiti jej musí býti předním úkolem jejím. Při tom může při mládeži školou povinné správce školy jakožto virilní člen sirotčí rady zdatně vypomáhati, věda dle školních zápisů o tom, které dítě má poručníka a isa novým školním řádem přímo vázán, by staral se o to, by dětem bez otce zřízen byl poručník.

Při dětech školou ještě nepovinných duchovní správce (rovněž člen s. r.) potřebná data (hlavně u dětí nemanželských) poskytnouti může.

*) Jako zajímavost historickou uvéstí možno, že ve starém českém právu městském městská rada, vykonávajíc úřad vrchu oporučenský, vedla rovněž zvláštní seznam sirotků, její péči svěřených.

Chce-li sirotčí rada svůj dozor rozšířiti i na osoby přes 24 roků staré, nad nimiž buď moc poručenská prodloužena byla nebo jimž ustanoven pro duševní chorobu (šílenost a blbost) aneb pro marnotratnictví zvláštní opatrovník, nechať opatří si o nich vědomost dotazem na notářství, kdež dle § 116. e) not. ř. seznam osob takových se vede, po případě u soudu dle rejstříku L. nebo spisů poručenských.

Nejspolehlivější pomůckou k sestavení soupisu bude ovšem o s o b n í p ř e p t á v k a v obci dle jednotlivých domů, kterouž vykonávají mohou sirotčí radové osobně (dle skupin) nebo může obecní starosta světit to obecnímu orgánu (na př. obecnímu strážníkovi), což zvláště u sirotků od 14.—24. roku stáří, o nichž škola pravidelně vědomosti nemá, záhodno bude.

Zádati snad na soudu, by sestavil pro jednotlivé obce seznam poručenců a opatrovanců, nevedlo by k cíli, poněvadž soudy nemají času a povinnosti, by dle foliantů sirotčí knihy takovéto seznamy sepisovaly.

Soupis sirotčí radou zařízený může omeziti se na jméno a stáří sirotků a jméno poručníka, vše ostatní jest obsaženo jest v sirotčí knize (rejstříku P) u soudu vedeného. Proto jest zbytečno zakládati v obcích zvláštní obecní sirotčí knihy (dle Janische) a nedá se mysliti, že sirotčí rada jako orgán bezplatný takové břímě na se vezme, zvláště když o těchto okolnostech nahlédnutím do řečené sirotčí knihy poručenského soudu každý člen sirotčí rady vždycky zvědětí může.

8. Místní poměry v jednotlivých obcích nebo okresech ukládati budou sirotčím radám začasté úkoly zvláštní. Tak upozornilo ministerstvo spravedlnosti výnosem ze dne 10. července 1906 č. 16998 podřízené soudy, že v obvodech krajských soudů Jičínského a Královéhradeckého bují různé nešvary při používání dětí za kočovné hudebníky.

Již Janisch (Jugendfürsorge str. 13. a násl.) upozornil na žalostné poměry mladistvých potulných hudebnic a nejnověji líčí křiklavé neplechty ve směru tomto Dr. Bohuslav Gebauer ve své brožuře »Východočeské otrokářství« (Praha 1906).

Brožura tato líčí podobně zla, spojená s používáním dětí k jízdam žebrařských hudebníků, jak toto zejména ze strany obyvatelstva soudních okresů Ne-

chanického, Novobydžovského, Královéhradeckého, Královéměstecckého, Jaromeřského a Hořického se děje.

Gebauer sám čítá počet podnikatelů (principálů) z těchto okresů pocházejících na 155 a počet žebrařských hudebníků, na nich závislých, okrouhle na 1000. V Nechanickém okrese jest prý 5%, v některých obcích až 40% mladistvého dorostu žebrařskými hudebníky. Principálové prý smlouvami rodičům děti sotva škole odrostlé takofka odkupují.

Sirotčí rady mají tu opět široké pole ku zdárné působnosti hlavně poučováním a zrazováním neuvědomělých a nesvědomitých rodičů, po případě oznamováním nešvaru tohoto soudům poručenským, jež mohou pak nezdárné rodiče buď práva výchovy zbaviti neb alespoň vyžadovati vrchnoporučenského schválení smlouvy s principálem uzavřené a každým způsobem domáhati se uložení mzdy dětí pro ně do sirotčí pokladny, aby se tací rodiče na úkor dětí svých neobohacovali. Bohužel, propadají děti tyto v cizině většinou mravné zkáze, děvčata pak prostitutci. Některé pokyny k odstranění tohoto nešvaru uvedeny jsou ve výnosu praesidia vrchního zemského soudu v Praze ze dne 8. dubna 1907 Praes. 7416—2/7 (ku př. zadržení a vrácení dítěte ve smyslu Šu 145. obč. z.), kdežto sirotčí rada v Sonnenberku docílila, že principál složití musí u soudu kauci, zaručující řádné splnění smlouvy a útraty zpáteční cesty kočujících mladistvých hudebníků a hudebnic.

Seznam I.

Jest to spíše snůška, nežinící nároků na úplnost, a obsahující v úplnosti pouze **sirotčince a odborné ústavy pro dítky choré v Čechách.**

Naproti tomu: **opatrovný, lidumilné spolky paní a dívek, krejcarové spolky, ústavy polévkové atd., uvedeny jsou pouze potud, pokud tiskem o nich se zmínka činí (seznam vrchního soudu, Zprávy zemského výboru, Adámkovy: »Zemské sirotčí fondy«, Batovcův Místopis, novinářské články atd.)** — i bylo by třeba u jednotlivých zeměpanských politických úřadů prohlédnouti a opravití

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platil z. s. f. dne 1. ledna 1907	Poznámky
Benátky	Benátky	Spolek ku podpoře chudé školní mládeže		Opatřuje školní pomůcky
	Lysá n. L.	Spolek Komenského Opatrovna		Podpora chudé mládeže
Benešov	Benešov	Opatrovna		
	Postupice	První jubilejní Jeho Veličenstva císaře krále Frant. Josefa I. kolonie rachitiků nalezenců		
Beroun	Beroun	Opatrovna král. města Berouna		
	Karlova Huť	Soukr. česká mateřská škola české montanní společnosti		Dítky dostávají zdarma obědy
Bilina	Bilina	2 opatrovny a škola mateřská		
	Kostomlaty	Donucovací pracovna a polepšovna pro ženské		Na r. 1906 rozpočten zemský náklad na 49.877 K
Blatná	Blatná	Mateřská škola Městský sirotčinec	2	Sirotčinec teprve se zřizuje.
Boleslav Mladá	Boleslav Mladá	Městský sirotčinec Jesle	11	Dozor dětí po dobu práce rodičů.

Mladá Boleslav	Mladá Boleslav	Mateřská škola Spolek paní a dívek		
	Bezno	Spolek Sv. Václava		Opatřuje školní pomůcky
	Dobrovice	Jesle		
	Strenice	Spolek sv. Václava		Opatřuje školní pomůcky
	Všelisy	Spolek sv. Václava		Opatřuje školní pomůcky
Bor (Haida)	Bürgstein	Soukr. opatrovna pro mládež		Vydržuje hraběnka Františka Kinských
Brandýs n/Labem	Brandýs n/L.	Ochranovna filantropické družiny bývalých žáků vyšší dívčí školy v Praze	11	
	Boleslav Stará	Ochranovna filantropické družiny bývalých žáků vyšší dívčí školy v Praze	14	
Brod Německý	Brod Německý	Městský sirotčinec Městská opatrovna	18	
Budějovice České	Budějovice	Diecéšní ústav pro hluchoněmce (zal. r. 1861)	5	Místa pro 100—115
		Sirotčinec milorodných sester sv. Karla Borom. Útulak hluchoněmých sv. Alběty	21	Místa pro 100 — vydržuje filiálka pražského mateřského ústavu Vydržuje kongregace sester nejsv. svátosti oltářní

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platí z. s. l. ane l. jedná 1967	Poznámky
Budějovice České	Budějovice České	Dívčí útulna 7 mateřských škol 6 opatroven (něm.) Krejcarový spolek (něm.) Spolek sv. Marie Anežky		Týmíř vydržována Z toho 5 Ú. M. Školské
Čáslav	Čáslav	Obecní sirotčinec královice Rudolfa	11	Přijímá též opuštěné děti
Česká Lípa	Česká Lípa	Městský sirotčinec Městská opatrovna	13	
Děčín	Děčín	Spolek katolických paní		
Dolní Královice	Zruč	Sdružení paní a dívek pro vaření polévky		
Domažlice	Domažlice	Městský sirotčinec Opatrovna	9	
Dubá (Dauba)	Dubá	Sirotčinec evangelické bratrské církve	10	Vydržován spolu s Pot- štýnským a v Černné spolkem „Pomoc sirot- kům“ v Praze

Dvůr Králové	Dvůr Králové	Obecní sirotčinec	5	Vydržuje výpomocný ženský spolek
Falknov	Falknov	Útulna		
Frydland	Frydland	Spolek „Ochrana dětí“ Soukr. opatrovna Hraběte Clam-Gallasa opatrovna	9	
	Neustadt	Soukr. opatrovna		
Haušpach	Schönau	Ženský pomocný spolek		
Hlinsko	Hlinsko	Městský sirotčinec Vlasta (spolek paní a dívek) Opatrovna	12	
Hora Kutná	Hora Kutná	Městský sirotčinec (P. Pohořelého)	8	
Hora Sv. Kateřiny	Hora Sv. Kateřiny	Krejcarový spolek		
Horáždovice	Horáždovice	Opatrovna		
Hořice	Hořice	Městský sirotčinec Okresní sirotčinec	7 1	
Hořovice	Vosov	Soukr. mateřská škola J. J. knížete ze Schwarzenberků		
Hostinné (Arnau)	Hostinné	Opatrovna		
Hradec Jindř. (Nenhaus)	Hradec Jindřichův	Městský sirotčinec	9	

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platí s f. aneb nářada 1907	Poznámky
Hradec Králové	Hradec Králové	Diecesní ústav pro hluchoněmé (Rudolfinum) zal. 1881	12	
Humpolec	Humpolec	Obecní sirotčinec (Dítěťův)	10	
Cheb (Eger)	Wies	Sirotčinec zastupitelského okresu Chebského	17	
Chlumeck	Chlumeck	„Alžběta“, spolek ku polednímu stravování chudých školních dětí Městská opatrovna		
Chomútov	Chomútov	Sirotčinec sester sv. kříže	2	
Chotěboř	Bestviň	Opatrovna maličkých		
Chrastava (Kratzau)	Chrastava	Krejcarový spolek Opatrovna		
	Grottau (Hrádek)	Sirotčinec ženského pomocného spolku pro Hrádek a okolí	8	
	Neundorf	Krejcarový spolek		
Chrudim	Chrudim	2 mateřské školy		

Jablonec	Proschwitz	Spolek ku založení dětské zahrádky		
Jičín	Jičín	Okresní sirotčinec Opatrovna	10	
Kadaň	Kadaň	Sirotčinec sv. Josefa při klášteře Alžbětinek	8	Založen od baronky Leonie z Weidenheimů
	Wernsdorf	Dětský Asyl Marie Pomocné		
Kamenice nad Lipou	Černovice	Ochranovna spolku „Ochrana opuštěných a zanedbaných dětí v Praze“		Sídlo v Praze, druhý asyl v Lobečce
	Deštná	Dětská útulna císaře a krále Františka Josefa I.		Založili baronka Marie Fleissnerova a děkan P. Bedřich Kamaryt
Karlín	Karlín	Sirotčinec milosrdných sester svat. Karla Boromejského	12	
Karlovy Vary	Karlovy Vary	Spolek ku podpoře chudých gymnastů Dámský spolek Společnost „Přítel dětí“		Vánoční nadílka
Kladno	Kladno	Sirotčinec Krejcarový spolek		Bude teprve zřízen V r. 1900 poděleno 420 dětí učebnými pomůckami a knihami
	Kročehlavý	Opatrovna		
Klatovy	Klatovy	Spolek ku podpoře chudé mládeže Obecní sirotčinec císař. Frant. Josefa I.	5	

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platí z. š. dne 1. ledna 1901	Poznámky
Kolín	Kolín	Okresní sirotčinec Mateřská škola Jesle Okre-ní vychovatelná	15	Výchovu vykonávají školní sestry
Kostelec nad Orlicí	Labská Týnice Kostelec nad Orlicí	Dobročinný spolek paní a dívek Krejcarový spolek Spolek opatrovny Louisy Pernerové Zoubkův studentský útulek „Škola v lese“		Teprvé se zřizuje; první šk. v lese zal. 1904 v Charlottenburku
Kouřim	Polštýn Kouřim Chocenice Plaňany Zásmuky	Sirotčinec ev. bratrské církve pro dívký Opatrovna Krejcarový spolek Krejcarový spolek Krejcarový spolek Ženský spolek pro ochranu mládeže	10	Vydržuje spolek „Pomoc sirotkům“ v Praze
Králíky	Králíky	Polepšovna pro hochy od 6 14 roků		Náklad zemský činil v r. 1906 102.324 K

Králové Městec	Činoves	Opatrovna		
Krumlov	Krumlov	Pracovna pro hochy a dívky (sirotčí ústav)		
Lanškroun	Černná (Böhm. Rot- wasser)	Sirotčinec ev. bratrské církve pro hochy	9	Vydržován spolkem „Po- moc sirotkům v Praze
Libáň	Rožďalovice	Opatrovna		Spravují milosrdné se- stry sv. Karla Boro- mejského
Liberec	Liberec Růžodol Althabendorf Katharinberg Liebenau Maffendorf	Liebigův Asyl Opatrovna matičná Vincentinum Městský sirotčinec Ženský spolek „Karolina Světlá“ 2 městské opatrovny Německá útulna 4 dětské zahrádky Krejcarový spolek „Záštita“, spolek českých žen a dívek Krejcarový spolek Krejcarový spolek 2 německé zahrádky 1 česká zahrádka Dětská zahrádka	10	Bezplatné obědy pro opuštěnou mládež

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platí z. s. s. dne 1. ledna 1961	Poznámky
Liberec	Neupaulsdorf	Krejcarový spolek		
	Röchlitz	Dětská zahrádka		
	Rudolfstal	Krejcarový spolek		
Litoměřice	Litoměřice	Diecévní ústav pro hluchoněmé zal. roku 1858. Biskupský sirotčinec		Správu mají milodrdné sestry sv. Karla Bor. Přijímá též opuřt. děti
Litomyřl	Litomyřl	Městský sirotčinec řkola mateřská	5	
Mariánské Lázně	Einsiedl (Mnichov)	Sirotčinec pro soudní okres Marián- ské lázně	8	
Mělník	Mělník Obříství	Městský sirotčinec Útulna	4	řící ústav pro dívky řkole odrostlé
Milévsko	Milévsko	Opatrovna Krejcarový spolek		
Mimoň (Niemes)	Reichstadt	Dětská opatrovna		

Most	Most	Útulek sv. Josefa řenský spolek pro podporu chudých sirotků	1	
Mýto Vysoké	Mýto Vysoké	Městský sirotčinec	12	Povolena zápřjčka 30.000 K ze zemsk. sirotčiiho fondu
	Luže	Opatrovna Sanatorium dr. Hamzy pro krtičnaté děti		
Náchod	Hronov	Zahrádka pro tovární děti		Vydrřuje firma B. Spieg- ler a synové
Nepomuk	Nepomuk	Opatrovna maličkých sv. Jana Nepo- muckého		
Nová Kdýně	Hirřov	Pensionát řkolních sester De notre Dame		
Nový Bydřov	Nový Bydřov	Městský sirotčinec (Bergmannův) Opatrovna města Kroužek dam pro vydrřování pouká- zek na polěvku	14	
	Obora	Opatrovna		
Nová Paka	Nová Paka	Okresní sirotčinec Opatrovna	13	Vydrř. spol. paní a dívek
	Bělohrad	Hrab. Waldsteina sirotčinec		

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platí z. s. f. dne 1. ledna 1907	Poznámky
Nové Strašecí	Lana	Opatrovna		Vydržuje kněžna Irma Fürstenbergová
Nymburk	Nymburk Loučín	Okresní sirotčinec Opatrovna	2	
Pardubice	Pardubice Opatovice	Okresní sirotčinec Opatrovna Zemská donucovací pracovna Král. česká zemská polepšovna	2 2	Na rok 1906 rozpočten náklad na 146857 K.
Písek	Písek	Opatrovna		
Planá	Planá	Opatrovna.		
Plzeň	Plzeň	Městský sirotčinec 9 mateřských škol 2 opatrovny	22	
Poděbrady	Poděbrady	Dětská opatrovna		
Polička	Polička Telecí	Matěřská škola Evang. sirotčinec pro chlapce	5	

Polná	Polná	Okresní sirotčinec Varhánkův ústav	13	
Prackatice	Prachatice	Mateřská škola 2 dětské zahrádky		Česká a německá
Praha	Praha	Družina blahosl. Anežky Ústav pro slabomyslné Jednoty paní sv. Anny (Ernestinum) Klárův ústav slepců Soukromý ústav pro vychovávání a léčení chudých slepých a na oči chorých dětí Spolek pro vydržování ústavu „Růžencová výrobná“ Ochranovna filantropické družiny býv. žákův vyšší dívčí školy v Praze Spolek paní sv. Nothburgy ku křesťanské výchově osiřelých děvčát pro stav služebný Asyl milostvého Pražského Jesulátka pod ochranou sv. Josefa Sirotčinec arcivévodkyně Gisely Spolek ku blahu nuzných dítek Ochrana opuštěných a zanedbaných dívek Johanneum	slíbena 25 9 10 10 5 10 17	Pro katol. dívky přes 14 r. Má filiálku v Lobčiči (okr. Velvary) Pro chudé kandidáty řemesel (zal. hr. Sylva-Tarouca)

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platí z. s. f. dne 1. ledna 1907	Poznámky
Praha	Praha	Konvikt a sirotčinec pro děti státních úředníků a profesorů v Čechách Konvikt pro syny učitelů Konvikt pro dcery učitelů Bolánův sirotčinec učitelský Sirotčinec chudých služek Ježíše Krista a sv. Anděla Strážce Spolek paní sv. Ludmily Sociálně humanitní komise městské rady Pražské Spolek pro podporu vdov a sirotků učitelských Soukr. sirotčinec u sv. Jana Křtitele Ústav pro blaho propuštěných káranů (mladistvých) Pražský soukr. ústav pro hluchoněmé Záštitá Patronát mládeže 24 mateřských škol Pomoc sirotkům (evang.)	10	Družstvo jej zakladající ustaví se v dubnu 1908 Spojen bude letos s Bolánovým sirotčincem učitelským v jeden spolek. pensionát a útulna pro chudé dívky vydržuje 3 sirotčince Potštýn, Doubá, Černá

Praha	Praha	45 pracovních škol pro dívky Spolek pro vydržování jeslí Italská kongregace Ústřední spolek pro židovské řemeslníky Židovský sirotčinec pro hochy Ženský spolek pro židovské dívky Zemská komise pro ochranu mládeže Ústředna něm. sirotčenství a péče o mládež v Čechách.		vydržuje jesle na Kr. Vinohradech, Smíchově, Žižkově, ve Sloupech Viz zde na str. 19 Viz zde na str. 22
	Libeň	Pražská vychovatelná pro spustlou a zanedbanou mládež Spolek pro blaho epileptiků — Valentinum —	20 10	Zal. r. 1883 městem Prahou „Valentinum“ v Libni pro epileptiky založ. r. 1907.
Příbram	Příbram	Městský sirotčinec koruního prince Rudolfa Opatrovna Pólévkárna	9	
	Březové Hory	Obecní sirotčinec cís. Františka Jos. I.	8	
Přísečnice (Pressnitz)	Weipert Neugeschrei Schmiedeberg	Spolek přátel mládeže školní ” Krejcarový spolek		
Ronšperk	Ronšperk	Vychovatelná milosrdných sester sv. Karla Borom.	5	

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platil z. s. f. dne 1. ledna 1961	Poznámky
Roudnice	Krásnice	Evangelický dívčí sirotčinec	5	
Rumburg	Rumburk Schönlinde	Soukr. dětská zahrádka Spolek pro něm. dětskou zahrádku Spolek sv. Alžběty		
Rychnov n. Kněžnou	Rychnov	Obecní sirotčinec Městská opatrovna	8	
Říčany	Říčany	Vychovatelna manželů Olivových	14	Založena 1890 Aloisem a Louisou Olivovými a městem Prahou.
Selčany	Selčany	Spolek pro bezplatné stravování chu- dých hodných dětí škol Selčanských		
Sedlec	Sedlec	Pomocný spolek ku správné výchově sirotků pro soudní okres Sedlecký		
Skuteč	Skuteč	Dětská zahrádka		
Slané	Slané	Okresní sirotčinec Městská škola mateřská Ženský spolek „Lábuše“	15	

Slané	Smečno	Opatrovna malých dětí		
Smíchov	Smíchov	Francisco-Josefinum Pražský ústav pro hluchoněmé Jesle	10	Zaopatření slepých.
Sobotka	Břevnov Velký	Vincentinum		Pro nezhojitelně nemocné.
	Sobotka	Městský sirotčinec		Přijímá též opustěné děti.
Strakonice	Strakonice	Opatrovna		
Sušice	Sušice	Útulna pro tovární děti Opatrovna		Zřízeno r. 1907 akciovou společností prak. tová- ren na fezy
Šluknov	Šluknov	Městský útulek a sirotčinec Barbory Kumpfův Soukr. dětská zahrádka	8	
	Filippsdorf	Útulna		
	Georgswalde	Sirotčinec sv. Josefa Útulna Opatrovna	10	Přijímá též děti opuštěné
Tábor	Tábor	Městský sirotčinec Spolek pro blaho propuštěných trestanců Opatrovna	8	
Teplice	Teplice	Opatrovna maličkových Vincentum, útulna pro hochy 2 soukr. dětské zahrádky Česká opatrovna		Vydržovaná Ú. M. Šk.

Okres	Sídlo	Druh a název	Kolik míst platil z. s. f. dne 1. ledna 1907	Poznámky
Teplice	Turn Graupen (Krupka)	Veř. něm. dětská zahrádka Útulek sv. Josefa	1	
Trutnov	Trutnov	Spolek paní a dívek českých		
Turnov	Turnov	Městský sirotčinec (Skálův)	10	
Ústí n. L.	Ústí n. L.	Útulek a sirotčinec císaře Františka Josefa I.	18	
Ústí n. Orlicí	Türmitz	Opatrovna a sirotčinec maličkých		Vydřován hraběnkou Sylva Tarancovou
	Ústí n. O.	Mateřská škola Tetín		
Varnsdorf	Česká Třebová	Ženský spolek „Libuše“		
	Varnsdorf	Mariánský ústav, sirotčinec milosrd- ných sester sv. Karla Borom. Spolek přátel mládeže	12	
	Sct. Georgenthal	Sirotčinec kongregace milosrdných sester božské lásky		
Velvary	Lobeč	Ochranovna	5	Filiálka spolku „ochrana opuštěných a zanedba- ných dívek v Praze“
Vimperk	Vimperk	Mateřská škola		
Vinohrady Král.	Vinohrady	Útulek sv. Josefa pro spustlé a opu- štěné dívky Jesle	27	

Vinohrady Král.	Vinohrady	Okresní vychovatelná arcivévodkyně Alžběty pro zanedbanou mládež Sirotčinec pro israelské dívky Sirotčinec pro israelské hochy Spolek k založení a vydřování Vše- obecného israelského sirotčince v Čechách		Zal. 1884 okr. výborem Vinohradským Vydřuje židovský krej- carový spolek v Praze
	Krč Horní	Filiálka asylu milostného pražského Jesulátka	3	
Vodňany	Záběhlice	Domov pro děti opuštěné a osiřelé	10	
	Vodňany	Opatrovna		
Votice	Votice	Dobročinný spolek školský		
Vrchlabí (Hohenelbe)	Vrchlabí	Opatrovna maličkých		
Žamberk	Žamberk	Albertinum, sanatorium pro nemocné plicními chorobami	20	Zapůjčeno bezúročně 60.000 K ze z. s. f.
	Geiersberg	Opatrovna		
Žatec	Králiky	Zemská polepšovna		Náklad země na r. 1906 rozpočtěn na 102.314 K
	Žatec	Městský sirotčinec Městská opatrovna ve 3 odděleních	7	
Žižkov	Dobříčany	Útulek sv. Josefa		Vydřuje baron Zessner
	Žižkov	Jesle Domovina		Pro nedospělé dívky a spustlé ženštiny od- dané prostituci
Žlutice	Žlutice	Spolek pro vzdřování dětské zahrádky		

katastry spolkové, kdyby seznam těchto korporací měl být úplným.

Nadace, stipendia a fondy ku podpoře mládeže do seznamu tohoto nepojaty vůbec, jsouce předmětem zvláštního článku ku konci knihy (str. 52.).

Bližší informaci o přijímání do těchto spolků a ústavů, o podmínkách, platu atd. podá tazatelům dotyčný obecní úřad (po případě sirotčí rada) sídla korporace. O korporacích, v král. hl. městě Praze působících, bližších zpráv čerpati možno na polic. ředitelství nebo v sociálně humanitní komisi rady městské (na magistrátě). Pokud korporace ty jsou též v seznamu vrchního soudu z r. 1902 uvedeny, lze i tam některých důležitějších dat se dočísti (seznam nalézá se u každého soudu).

Seznam II.

Nadace, stipendia a fondy pro chudou a nadanou mládež.

Již v § 221. vš. zák. obč. ukládá se poručníkovi za povinnost, aby pro svého poručenice opatření hleděl mezi jiným též nějakou nadací.

Ministerstvo spravedlnosti výnosem ze dne 7. února 1902 č. 1873/2 sdělilo s podřízenými soudy, že opatření na d a c í pro nadané a snaživé poručenice tím se značně usnadnit dá, jestliže držáno bude v patrnosti vypisování dotyčných konkursů.

Uprázdňená místa nadační vypisuje zemská vláda (místodržitelství) veřejně tím způsobem, že soubornou vyhlášku půlletně uveřejní v úřední příloze Pražských novin.

Jest totiž dle § 35. oboru působnosti politických úřadů zemských (min. nař. ze dne 19. ledna 1853 č. 10. ř. z.) místodržitelství nejvyšším úřadem nadačním, pokud v nadační listině vliv jeho omezen není a vede seznam nadací.

Zde jest tedy jak soudu poručenskému tak i sirotčí radě ponecháno širé pole spolupůsobnosti, by pro sirotky vhodné stipendium opatřeno bylo a jest proto nanejvýše účelno, by ony půlletní souborné vyhlášky uprázdňených nadací a stipendií bedlivě byly zkoumány, by podle nich řádná žádost podána býti mohla.

I. Zemský fond sirotčí, utvořený z podílů země na přebytečných sirotčích pokladech, poskytuje mládeži hojně nadací a stipendií a rozhoduje v tomto případě o udělení sám zemský výbor.

Dle přílohy VI. častěji citované zprávy zemského výboru povolena stipendia ku návštěvě škol řemesnických a jiných škol odborných (stav dne 1. ledna 1907):

1. Při král. českých zem. řemeslnických školách:
 - a) v Mladé Boleslavi 8 míst,
 - b) v Hoře Kutné 12 míst,
 - c) v Kolíně 10 míst,
 - d) v Litomyšli 12 míst,
 - e) ve Volyni 13 míst, úhrnem 55 míst.

2. Při c. k. odborných školách průmyslových, totiž: v Bechyni c. k. škole keramické pro umělé hrnčířství a kamnářství,

Horním Litvínově pro průmysl hračkářský,

Bleistadtu (okr. Falknov) pro košíkářství,

Kinšperku (okr. Falknov) pro dřevařství,

Jablonec na kovové zboží,

Kraslicích pro výrobu uměleckých hudebních nástrojů,

Boru (Haida) pro sklářství a pasířství,

Horách Kašperských pro dřevařství,

Hořicích pro sochařství a kamenictví,

Hradci Králové pro umělecké zámečnictví,

Chrudimí pro zpracování dřeva,

Lomnici n. Popelkou tkadlecké,

Litoměřicích ovocné a vinařské,

Mělníku košíkářské,

Nové Bystřici tkalcovské,

Roketnici tkalcovské,

Rychnově n. Kn. tkalcovské.

Vamberku u Rychnova kraikářské,

Turnově pro broušení a zasazování drahokamů,

Zbraslavu košíkářské,

Zamberku košíkářské.

Zřízeno ze zemského fondu sirotčího celkem 43 míst a 17 stipendií.

K vůli úplnosti přidáváme, že kromě c. k. odborných průmyslových škol máme v Čechách ještě tyto školy odborné:

Sedlice u Blatné — kraikářská (státní),

Děčín — všeobecná řemeslná (státní),

Dvůr Králové — tkalcovská (státní),
 Humpolec — tkalcovská (státní),
 Jaroměř — všeobecná řemeslná (státní),
 Jilemnice — tkalcovská (státní),
 Kladno — všeobecná řemeslná (státní),
 Strážov — krajkářská,
 Lanškroun — tkalcovská,
 Mělník — vinařsko-ovocnická,
 Náchod — tkalcovská (státní),
 Pardubice — průmyslová (státní),
 Stříbrné Hory u Plánice — košíkářská,
 Praha — sladovnická,
 Praha — lihovarnická,
 Praha — košíkářská (v ústavě slepých),
 Strakonice — stávkářská (státní),
 Ústí n. Orlicí — tkalcovská (státní),
 Volyně — košíkářská.

3. Dále přispívá Zemský sirotčí fond na rolnické školy v Čechách, totiž v Mladé Boleslavi, Budějovicích, Humpolci (Rolnicko-lnářská), Klatovech, Kostelci n. Orlicí, Mýtu Vysokém (R.-lukařská), Písku, Plzni a Rakovníku (Rolnicko-chmelařská), 8 stipendií a 2 volnými místy.

4. Při zimních hospodářských školách obsazuje zemský výbor 1 místo a propůjčuje 19 stipendií (Benešov, Beroun, Brandýs, Brod Český, Hořovice, Jindř. Hradec, Kukleny u Hradce Král., Chrudim, Jičín, Louny, Nový Bydžov, Opočno, Rokycany, Roudnice, Selčany, Slané, Tábor, Volyně).

5. Při hospodyňských kursech a školách letních obsazuje zemský výbor 3 místa a poskytuje 7 stipendií (okr. hospodyňská škola v Lounech, hospodyňské školy v Něm. Brodě, Stěžerách, Rakovníku, Roudnici, 2 hospodyňské školy v Praze).

II. První všeob. spolek úředníků rak.-uherského mocnářství pokusil se v r. 1904 sestavit nadace pro syny úředníků, učitelů a pod. ze všech zemí mocnářství, podle místodržitelství archivů; vyjímáme ze snůšky té (ovšem neúplné) ona stipendia, která jsou přístupnými mládeži v Čechách, opakující, že uprázdněná místa místodržitelství vždy půlletně vypisuje v úředním listu Pražských Novin.

Zmiňujeme se zde o těchto stipendiích:

K podpoře sirotků po chudých úřednících — 1 po 62 K.

K podpoře sirotka po lékaři na české universitě v Praze (Dra Bedř. hrab. Berchtolda) — 1 po 220 K.

K podpoře dětí po méně placených státních úřednících — 36 míst na voj. školách a ústavěch (česká zemská stipendia).

Vilémíny Braunderaunové (Silbersteinská) pro potomstvo Frant. Jana Theera sv. pána ze Silbersteinů, pokud se týče sirotky stavu vojenského a po státních úřednících — 2 místa po 600 K.

Matěje Karla Ehrlicha pro učitelského syna, na gymnasiu malostranském v Praze studujícího — 1 po 100 K.

Dra Ed. Eiselta pro syny státních úředníků — 4 po 210 K.

Kasimira Fortwänglera pro syny úředníků — v r. 1904 se ještě nevyplácela.

Gall-Witkovské pro potomstvo zakladatelky, pokud se týče pro sirotky konceptních soudních úředníků neb středoškolských učitelů — 2 po 240 K, třetí v r. 1904 se nevyplácelo.

Frant. Gerbera pro osiřelé po otci sirotky, zvláště po politických úřednících (dokončení studia musí na české nebo německé universitě v Praze) — 1 po 600 K.

Hynka Gerstenkorna pro potomstvo vrchního rady Frant. Janatsche, pokud se týče pro syny hospod. úředníků na Mělníku nebo ve Štětím — 2 po 92 K.

Gerstnerova pro absolventy české nebo něm. techniky v Praze na studijní cesty do ciziny — 1 po 1600 K, 1 po 1600 K.

Goldmannova pro výbavu nebo rigorosa potomstva, pokud se týče pro děti úředníků žid. nábož. obce v Turnově — 1 po 2000 K.

Biskupa Karla Hanla pro kandidáty učitelství z Králové-Hradecka, zvláště pro syna chudého učitele — (2 léta).

Leopolda sv. pána z Hennetů pro hluchoněmé dítě soudního úředníka v pražském ústavě hluchoněmých — (6 let i déle).

Učitele Herrmanna případně pro absolventa něm. učitelského ústavu — 1 po 190 K.

Josefa a Marie Hlávkových na studijní cestu absolventů české techniky v Praze — úroky z jistiny 50.000 K.

Dále dle novinářských zpráv za příčinou úmrtí Josefa Hlávky dne 12. března 1908 uveřejněných:

30% z ročního důchodu — 200.000 K pro snaživé studenty českých vysokých škol pražských,

pro posluchače české techniky v Brně 1200 K,

pro žáky gymnasia v Klatovech 300 K.

Mat. Jindř. Hlavy pro potomstvo zakladatele, pokud se týče pro syny hospodářských úředníků bez pense — 3 po 210 K, 1 po 130 K.

Klemens Holdorfská pro syny měšťanů a úředníků na čas studia gymnasia a university — 6 po 160 K.

Frant. Horskýho ryt. z Horskysfeldu pro potomstvo, pokud se týče syny po úředníku kníž. Jana Adolfa ze Schwarzenberků — 1 po 120 K.

Jarošova ev. pro podporu sirotka výp. úředníka při státním nebo vrch. státním zastupitelství v Praze — 1 po 240 K.

Císaře Frant. Josefa a císařovny Alžběty, českou spořitelnou založené pro osiřelé dcery státních úředníků — 11 po 210 K.

Frant. Kmenta pro žáky z příbuzenstva, pokud se týče syny měšťanů neb úředníků na reálce Král.-Hradecké — 1 po 76 K.

Josefy Krumpieglové pro osiřelé dcery úředníků — 2 po 264 K.

Jana Lego pro příbuzné ev. syny úředníků, měšťanů neb rolníků po čas studií — 1 po 200 K.

Ludvíka ryt. Liebiga případně pro syny státních úředníků, slouživších v Liberci neb Frýdlandu — rozděliti ročně 480 K.

Gustava ryt. Ludwiga případně pro sirotky po úřednících neb sluzích, slouživších u zemského soudu neb okresního soudu pražského obvodu.

Viktorie Mannelové pro osiřelou dceru voj. úředníka — 1 po 79 K 80 h.

Manzerova pro chovance učit. ústavu v Litoměřicích — 1 po 67 K.

Anny Máslové pro syny důstojníků a jiné studující z Mostu — 1 po 204 K.

Jindř. Mattoni-ho pro studující příbuzných, pokud se týče syny po městském úředníku v Karl. Varech — 1 po 111 K 80 h.

Jana Muziky pro syny příbuzných, pokud se týče úředníků rakovnicko-protivínské dráhy — 1 po 284 K.

Novozámecká pro syny tamních vrchnost. úředníků a učitelů — 2 po 200 K.

Frant. X. Otta pro syny chebských měšťanů neb úředníků — 1 po 180 K.

Arnošta Pr. hrab. Pachty pro úřednické syny z Podhořan — 1 po 320 K.

Marie Polanové pro příbuzné, pokud se týče syny učitelů nár. škol diecése Budějovické — 1 po 89 K 30 h.

Čeňka sv. pána ze Savenaů pro syny úředníků a sluhů finančního odboru — 1 po 110 K.

Schöbl-Wünschova pro příbuzné, pokud se týče dětí hospodářských úředníků z Pražského a Plzeňského kraje — 6 po 600 K, 6 po 1000 K.

Gustava Schouřeka pro syny úředníků na českém a něm. gymnasiu v Budějovicích, Rychnově a Ml. Boleslavi — 3 po 148 K, 1 po 144 K.

Efraima Schulhofa pro výbavu a rigorosa dětí po úředníkovi žid. nábož. obce v Novém Sedlčici — 2 po 2000 K.

Školníkor. prince Rudolfa pro syna nebo dceru učitele v Kolíně na studiích — 1 po 117 K 60 h.

Jana sv. p. Silbersteina pro sirotky učitelské — rozděliti 82 K.

Anny Strohové pro dcery důstojníků (do hejtmana) — 2 po 440 K.

Dra Josefa Suhra pro studující sirotky úředníků — 1 po 102 K.

Marie Tschary z Forsthainů pro osiřelé dcery státních úředníků — 4 po 140 K.

Bedř. sv. p. z Wagemannů pro bezplatné auskultanty zemského soudu v Praze — 2 adjuta z úroků po 24.000 K.

P. E. M. Al. Widimského pro syny příbuzných, pokud se týče měšťanů neb úředníků na gymnasiu v Plzni — 1 po 130 K.

Dr. Alex. Wiechowského pro chovance německého ústavu učitelského v Praze — 2 po 29 K 40 h.

Podotýká se, že tento prý všeob. úřednický spolek má několik stipendií pro děti svých členů, jako:

v Děčíně: jubilejní nadace per. 362 K 9 h,

v Chrudimi: Cís. Frant. Josefa I. jubilejní nadace,

v Královém Hradci: 6 stipendií z fondů úhrnem 8400 K,

v Plzni: studentská nadace. 1 po 100 K,

v Praze: cís. Františka Josefa I. jubilejní fondy — úroky z 4055 K 4 h a 676 K.

III. V seznamu vrchního soudu z r. 1901 uvedeno jest po různu větší počet nadací, na př. v obvodu krajského soudu Libereckého (15 nadací o kapitálu 100 K, 22 s jistinou 100—500 K atd.), i neuvádíme tyto celkem nepatrné nadace s ročním požitkem 4 až 20 K také proto, že v seznam jich u každého soudu nahlédnouti lze.

IV. Konečně jest ještě celá řada nadací, stipendií a vůbec výhod pro studující středních a vysokých škol, kterých zde z důvodů na snadě ležících pomíjíme. O uvedení jich ve známost studující mládeže starají se na středních školách ředitelstva, na vysokých učelištích pak rektoráty nebo děkanáty vyhláškami na černém prkně s poukazem na příslušný edikt v úředním listě pražských novin.

Studující postarají se z pravidla sami o podání potřebné žádosti a není třeba, by jich zákonný zástupce nebo sirotčí rada ve směru tom iniciativně působila. Neznámější výhody posluchačům vysokých škol pražských (nejmě českých) poskytuje, jak známo, Hlávková kolej, mensa academica, Janákova a Krombholcova nadace, stipendia král. hl. města Prahy, Riegrova atd.

Doslov.

(Osnova přednášky o sirotčí péči, ponechaná k volnému použití její jakož i spisku celého tam, kde přednáškami dlužno buditi zájem obyvatelstva, by sirotčí rada byla založena.)

Lidumilové všech věkův a národův vždycky obraceli se s láskou a útrpností k sirotkům, kteří ztrativše své rodiče neb jednoho z nich, zůstali tu bez pomoci, poukázání na milosrdenství přátel neb osob cizích, dále těch sirotkův, kteří pro chudobu svých rodičův nebo nějakou vadu tělesnou či duševní nemohli státi se účastnými dobrodiní žádné výchovy a vzdělání a položiti tak základ ku svému budoucímu zaopatření a samostatnosti.

Podle toho, jak ten který národ pokročilým, vzdělaným a prohlédavým byl, jevila se u něho péče o sirotky v podobách různých. Aníž bychom zabíhali do historických podrobností, můžeme jako zvláštnost národa řeckého a jeho názoru o dokonalosti bytosti lidské uvéstí, že Řekové přední a podle našich názorův neodůvodněnou váhu kladli na to, aby dítě bylo zdravého těla. Proto házeli Řekové děti neduživé do rokliny hory Taigétské, považující mrzáka za nezpůsobilého, by v životě hellénském, kořícím se hlavně tělesné kráse a síle, úspěchu došel. Jinak Řekové považovali za vlasteneckou povinnost národa, aby pečoval o sirotky po těch, kdož v boji za vlast padli. Římané teprve za doby posledních císařův jali se pečovati o výchovu a zaopatření sirotků v obavě, aby z dorostu zanedbaného a zpustlého nepovstala hladová a veřejnému řádu nebezpečná chátka (proletariát).

Židé ujmali se svých sirotkův od pradávna na základě povinnosti, jejich vírou jim ukládaně.

Pronikavější úpravu péče o sirotky shledáváme teprve za dob křesťanství. Na počátku křesťanství svěřována péče o sirotky vdovám, však nebylo-li žádné vhodné osoby po ruce, náležela tato péče biskupům, kteříž sirotky na útraty obce vychovávatí dávali. Ve čtvrtém století po Kristu přijímání chudí sirotci do klášterů. Vůbec zavedlo křesťanství v názoru na péči sirotčí změnu radikální, vymanivši se ze starověkého barského názoru životního a učíc, že život není určen pouze k uctívání krásy a pěstění zdraví, nýbrž že nejvznešenějším ideálem křesťana jest altruismus čili láska k bližnímu, kteráž jeví se nejvýznačněji v péči o lidi nešťastné, nemocní i útrapami stížené, ba i hříšné a za účel životní vyhlašovalo potlačování vlastního prospěchu, pohodlí, zůstnosti i blahobytu, na druhé straně pak péči a starost o lidi nešťastné, zmírňování jejich bolestí tělesných i duševních, podporu v nouzi a bídě za přední povinnost každého křesťana kladlo. Tak na základě náboženském ujmaly se zásady pravého lidumilství.

Proto staralo se křesťanství o děti opuštěné, spustlé, neudrživé a hříšné v první řadě a pomáhati a na pravou cestu uváděti takovéto ubohé děti považovalo za jednu z povinností nejsvětějších.

Moderní doba pojímá lidumilství na základech nejširších, nečiníc rozdílu mezi dětmi zdravými a mrzáky, spustlými i bohabojnými, chudými i bohatými, i hledí k tomu, by každé dítě přivedeno bylo výchovou rodinnou i péčí veřejnou na takový stupeň vzdělání, dovednosti a samostatnosti, aby po dokonaném vývoji svém bez cizí pomoci se živiti a postupně i rodinu založiti mohlo, aby z každého děčka stal se občan řádný, kterýž nejen své soukromé blaho, ale i dobro obecné by pěstoval, spoluobčanům svým na obtíž nebyl, nespustil a členy společnosti lidské na dobrém jménu, majetku, zdraví i životě neohrožoval.

Každý, kdo věnovati se chce péči o mládež, musí míti k ní lásku. Kdo z nás by přesvědčen nebyl, že láska ku dětem nejen vlastním, ale i cizím do srdce lidského Stvořitelem takorčka vložena jest, a že každý, kdo není netvorem v lidské podobě a nepozbyl úplně

všeho smyslu pro dobro, do hloubi duše dojat býti musí osudem dětí nešťastných, opuštěných, bez rodičů a vůbec sirotků, těchto tvorů nejslabších mezi slabými, nejnevinnějších mezi nevinnými.

Komu z nás nevedrala by se do očí slza vřelého soucitu při recitaci české národní básničky: »Osiřelo dítě, o půl druhém létě, sotva rozum bralo, na matku se ptalo — — — —«

Znáte zajisté všichni tento ryzí skvost naší národní poesie a při známých verších: »špendlíčkem kopalo, prstíčkem hrabalo« musí zachvěti se i to nejotrlejší srdce lidské.

Podle lidové poesie nejlépe poznáváme duši a srdce národův a již tato ukázka z národní básničky české o sirotkovi, nasvědčuje tomu, že v srdce našeho lidu láska a soucit k sirotkům vloženy jsou.

Rikává se a také leckde dočísti se můžeme, že prý náš lid nemá toho pravého porozumění pro péči o sirotky a že jinými národy v ohledu tom dávno již byl předstížen. Chci toto tvrzení uvéstí na pravou míru: Jest sice pravda, že sirotčí spolky a sirotčí obecní rady v českých okresích našeho království později zakládány jsou než-li v okresích německých, však příčina toho jest docela jiná a nesouvisí se žádnou zatvrzelostí anebo zpátečnictvím našeho lidu. Jak většina národohospodářských spisovatelův učí, nabývá spustlost mládeže v krajinách průmyslových a ve velkých městech daleko větší rozměrů, než-li na venkově, obývaném lidem rolnickým, a tu jest každému známo, že v království Českém rolnické okresy jsou převahou české, kdežto celá oblast rudohorská, krkonošská a severní Čechy, kde živel německý panuje, jest střediskem intensivního pěstování průmyslu. U všech národů rolnictvím se živících jest svazek rodinný — již od starodávné zadruby počínajíc — daleko pevnějším, nežli u národů průmyslových, kdež členové rodiny, záhy se rozcházejíce, ztrácejí styk se svými rodnými a příbuznými. U národů rolnických žije doposud stará tradice rodinná, podle níž o sirotky rodina a celé příbuzenstvo se stará a jsou to v obcích venkovských pravidelně jen děti nemanželské, o něž starati se musí ne jejich rodina, nýbrž obec.

Předsudek proti nemanželské matce jakožto osobě padlé, přenáší se bohužel i na dítě samo, které přec

ničím vinno není, a tu přiznáváme, že zakoušeti musí děti takové lecjakých ústrkův a příkoří, jakých vlastně nezasluhují.

Daleko horší poměry jsou v okresech průmyslových, kdež dělnictvo v širším svazku rodinném nežije, kde otec i matka, jdouce každý za svým výdělkem, nemohou svých malých dětí ošetřovati, a není-li v místě útulen, dětských zahrádek a pod. lidumilných zařízení, jsou rodičové takořka nuceni zůstaviti děti samy sobě anebo je záhy bráti s sebou do práce, kdež tito mladiství dělníci pod dozorem rodičů nejsou, ba naopak ve společnosti dospělých osob na své mravní výchově jenom úhony docházejí.

Že lid náš ve svém jádru lásku k dětem nejen v nynější moderní době, nýbrž i za starých časův choval, osvětluje nám dojmavý příklad z historie: bylo to v roce 1432. Kolem německého města Naumburku tábořili Husité pod velením Prokopa Holého. Město Naumburk chtělo původně branný odpor vojsku husitskému klásti, však brzo zvítězil v něm strach před válečně vyškoleným vojskem husitským a po delších úradách usnesli se Naumburští vyslati do tábora těch prý sveřepých a krvelačných husitův průvod nevinných dětí, aby prosily za spásu města. Náš český malíř Jaroslav Čermák zvětšil mistrně tuto scénu. Po jedné straně obrazu zřítí jest válečnou radu husitskou, skládající se z hejtmanů s Prokopem Velkým v čele, samé to postavy ponuré, vojíny, kteří potřísněni jsou krví nesčíslných bitev a jejich tváře přímo postrach budí. Kolem rady hejtmanské kupí se na hradbě vozův stráže i vojsko husitské, ozbrojeno palcáty, sudlicemi a pověstnými válečnými cepy. Z druhé strany obrazu pak jako světlý paprsek blížící se průvod bíle oděných dítek, vedených svým učitelem. A pohled na tyto nevinné dítky, přicházející prosit za své rodiče a občany, za celé ozbrojené město, kteréž bálo se pětky se strašnými Husity, na dítky přicházející prosit za všechny jim drahé duše a také za sebe, zdaž pohled na tento obraz nemluví přesvědčivěji než všechny historické spisy a není neivýmluvnějším dokladem toho, že předkové naši pod drsným zevnějškem chovali srdce zlaté a že stačila tato nepatrná hrstka malých, nevinných prosebníků k tomu, by vůdce s celým táborem vojska, prostou prosbou děstkou do-

jati, odtáhli ode zdi města, kteréž poslalo k nim své děti s něnou prosbou v zářících očkách.

Na památku této historické události udržel se v městě Naumburku zvyk, oslavovati každoročně den 28. července dětskou slavností třešňovou, poněvadž ony děti v táboře husitském byly prý třešněmi obdarovány.

Tímto obrázkem z naší historie končím a přeji si, aby v našich srdcích láska k dětem neuvadla, nýbrž kvetla a ovoce vydala, a ovocem tím budiž účinná, pronikavá a nezištná péče o děti trpící, o ubohé sirotky.

Literatura.

Poslední dobou jest literární žejň v oboru sirotčirectví hojná a přetřásána jest všestranně působnost spolkových organisací při ochraně mládeže.

V přední řadě sem náležejí tři spisy MUDra J a n a D v o ř á k a v Praze: »Poměry nalezinectví a sirotčenství v král. Českém«, »Jednotná organizace dozoru na nalezince, sirotky a děti opuštěné v král. Českém« a »Časová úprava poručnictví a opatrovnictví« (1904 až 1907).. V poslednějších dvou spisech jest také příslušná literatura uvedena, pročejž na ně prostě odkazujeme.

Zajímavou hlavně po stránce statistické jest studie přisedícího zemského výboru K a r l a A d á m k a : »Zemské sirotčí fondy« 1906.

Dále spadají v obor dětské péče některé stati z těchto spisův:

Dr. H. R e i c h e r : Fürsorge für die verwehrloste Jugend. II. Teil. Oesterreich. 1906.

F r a n z J a n i s c h : Jugendfürsorge u. Kinderschutz 1905.

C h m e l í č e k : »K otázce dozoru na vychovávání nezletilců«, v Právniku 1903.

P r o f . D r . E m i l O t t : Das Rechtfürsorgeverfahren 1906.

Dr. H. S a n d e r : Verfahren ausser Streitsachen 1906.

D o u g l a s A i c h e l b e r g : Der Gemeindewaisenrat 1906.

Dr. B o l . G e b a u e r : Východočeské otrokářství 1906.

Ve spisech prvního rak. kongressu na ochranu dítek, odbývaného ve dnech 18.—20. března 1907 ve Vídni

(4 svazky), naléztí lze též hojně látky v tomto směru. O poměrech v král. Českém pojednává ve svazku I. na str. 369.—394. okresní soudce (nyní rada) Frant. Janisch a německy zpracoval Dr. Gebauer svou studii: »Východočeské otrokářství«. V dalších svazcích jsou z českých autorů ještě práce: MUDra D v o ř á k a a mimoř. prof. Dr. A. M i ř i č k y, jakož i sekretáře Dra J. O. W o r l a uveřejněny.

Vzorec přípisu na obec za účelem zřízení obec. sirotčí rady.

Praes.....

Obecnímu úřadu

K vyzvání c. k. krajského soudu v.....
ze dne..... 190 čis..... žádám pana
starostu, by do 14 dnů svolal obecní výbor k ustavení sirotčí
rady na 3 roky.

Předsedou sirotčí rady jest dočasný starosta obce nebo jeho
náměstek.

Obecní výbor volí ze svých členů nejméně 3 členy jako si-
rotčí radní a 1 nebo 2 náhradníky. Kromě těchto volených členů
jsou: duchovní správce, správce školy a v místě usdlý lékař bez
volby jejími členy.

Stává-li u Vás zvláštní odbor pro záležitosti chudinské, ob-
starává tento odbor doplněný duchovním, správcem školy a lékařem
úkoly sirotčí rady.

Jakmile sirotčí rada se ustaví, nechat oznámí její předseda
podepsanému poručenskému soudu její členy a každou změnu jich,
Rada sirotčí schází se k sezení, když toho potřeba vyžaduje,
nejméně však jednou v měsíci.

Obor působnosti sirotčí rady vylíčen jest v příložené brožurě
na str. 26 až 33.

Kdyby v něčem nebylo docíleno jednomyslného usnesení,
zašle sirotčí rada spisy poručenskému soudu k rozhodnutí.

Rada sirotčí volí ze svého středu t. zv. „otce sirotků“, jenž
její usnešení provádí, přijímá i mimo schůze od obyvatelstva
došlé žádosti a podává radě zprávu.

Také osoba jeho buď podepsanému soudu oznáměna.

Pro pp. členy sirotčích rad bude k jich přání opatřena pří-
ložená brožura. Vyžadují si do 4 neděl laskavou zprávu, jak da-
leko v obci Vaší utvoření sirotčí rady pokročilo a žádám zároveň
c. k. okresní hejtmánství v..... a okresní
výbor v..... by tuto nově zakládanou lidu-
milnou institucí při utvoření jejím blahovlnně podporovaly.

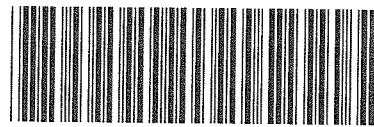
C. k. okresní soud v.....

dne..... 190.....

Doruč.: 1. —
— veškerým obcím v okrese s výtiskem brožury,
dále

c. k. okresnímu hejtmánství v.....
sl. okresnímu zastupitelství v.....

ÚK PrF MU

3129S19085